

La carcasse de la memoire

(Μια θραυσματική εμπειρία κατοίκησης σε τρεις πράξεις)

ΚΟΜΕΣΣΑΡΙΟΣ ΦΩΤΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

αγγλικός τίτλος

La carcasse de la memoire:
A fragmented experience of dwelling in three acts

ΦΟΙΤΗΤΗΣ

ΚΟΜΕΣΣΑΡΙΟΣ ΦΩΤΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΨΥΧΟΥΛΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ | ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΒΟΛΟΣ 2022

La carcasse de la memoire

(Μια θραυσματική εμπειρία κατοίκησης σε τρεις πράξεις)

Το παρόν τεύχος συντάχθηκε στα πλαίσια της εκπόνησης της Διπλωματικής Εργασίας από τον φοιτητή του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Κομεσσάριο Φώτη, με επιβλέποντα καθηγητή τον Αλέξανδρο Ψυχούλη κατά το ακαδημαϊκό έτος 2021-2022.

Ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Αλέξανδρο Ψυχούλη για την καθοδήγηση του, τον χρόνο και τις γνώσεις που μου προσέφερε κατά την διεξαγωγή της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Τον εικαστικό, καθηγητή της Σχολής Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π.και φίλο Γιάννη Γρηγοριάδη για την συνεχή στήριξη του όλα αυτά τα χρόνια, τις κατευθύνσεις και το υλικό που μου παρείχε.

Τις αρχιτεκτόνισσες και φίλες Βασιλική Λιανού και Στέβη Κοπελιά για τις συμβουλές και τις ιδέες τους.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω επίσης τους γονείς μου για την στήριξη τους όλα αυτά τα χρόνια.

Τέλος την Αθηνά Αλεξοπούλου για την συντροφικότητα, τη στήριξη και την υπομονή της. Αποτελεί την πηγή εμπνευσης και δημιουργίας μου.

Η συμβολή όλων τους ήταν καθοριστική για την εκπόνηση της εργασίας.

Προσωπική Αφετηρία	13
'Ιχνη Μνήμης	17
αποτυπώσεις και καταγραφές	19
Κέλυφος σε Αποσύνθεση	40
αρχικές καταγραφές	42
κάποιες πρώτες σκέψεις	52
(intermission)	57
Το Καθιστικό	67
σωματικές μνήμες	70
ενδυμητικά patterns	88
μια θραυσματική προσέγγιση	90
Ο Κήπος	98
κατασκευαστικές σημειώσεις	106
Η Κουζίνα και η Κάβα	113
Το Μπάνιο	119
Το Υπνοδωμάτιο	126
κατασκευαστικές σημειώσεις	132
Συνολική Κάτοψη	138
Συνολική Τομή	140
Βιβλιογραφία	146

Δεν υπάρχει χρόνος εδώ, όχι πια.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΦΕΤΗΡΙΑ

Η ιδέα για τη διπλωματική εργασία θα έλεγα πως άρχισε να μορφοποιείται και να αναπτύσσεται κατά τη διάρκεια των αρχιτεκτονικών μου σπουδών. Γεννήθηκε κυρίως από την επιθυμία μου να διερευνήσω ως αρχιτέκτονας την οπτική θραυσματικότητα της ανάμνησης και το πώς θα μπορούσαν να αναβιωθούν και να εκφραστούν χωρικά οι τόποι που έχουν καταφύγιο στο ασυνείδητο. Πριν μερικά χρόνια αποφάσισα να διακόψω τις σπουδές μου και να εργαστώ ως σκηνογράφος στην Αθήνα. Εκεί πλέον, ανάμεσα στα θεατρικά σκηνικά, η παραπάνω επιθυμία έγινε εντονότερη.

Κατά τη δημιουργική διαδικασία, άρχισα να συνειδητοποιώ πόσες προσωπικές χωρικές αναμνήσεις περνούσαν τόσο ακούσια όσο και συνειδητά στον σχεδιασμό χώρων φανταστικών κατοικιών. Άρχισα να βλέπω θραύσματα, οικείες λεπτομέρειες της παιδικής μου ηλικίας, να απλώνονται μπροστά μου, να δημιουργούν μια σύνθετη σκηνογραφία του παρελθόντος μου. Ένα προσωπικό κολάζ.

Κάπου εκεί όμως όλα αυτά διακόπηκαν βίαια εξαιτίας της πανδημίας.

Κατά τη διάρκεια της δεύτερης καραντίνας βρήκα την ευκαιρία να διεξάγω μια προσωπική έρευνα όσον αφορά την ανοίκεια θραυσματική φύση των αναμνησιακών συνειρμών, με επίκεντρο και αφετηρία την κατοικία των παιδικών μου χρόνων, η οποία εν τέλει δομήθηκε και αποτέλεσε την ερευνητική μου εργασία με τίτλο «Χωρικές Διερευνήσεις της Μνήμης».

Το ερευνητικό πήρε την μορφή μιας συλλογής οπτικών πειραματισμών και ενός ενθυμητικού ημερολογίου το οποίο συνήθως γραφόταν απρόσμενα, εξαιτίας συνειρμικών σκέψεων. Το ερευνητικό εκφράζει την αρχιτεκτονική που παρουσιάζεται στις εσωτερικές μας ενθυμήσεις. Μια θαμμένη αρχιτεκτονική που κρύβεται και εκδηλώνεται στους τόπους που βιώνουμε.

Η συγκεκριμένη διπλωματική αποτελεί συνέχεια του παραπάνω ερευνητικού θέματος. Πρόκειται για ένα προσωπικό πείραμα, μια μελέτη της διαδικασίας της ενθύμησης με τελικό στόχο τη δημιουργία υβριδικών χώρων και κατασκευών, που έχουν τις ρίζες τους στο παρελθόν του χρήστη.

Μια σειρά φαντασιακών κατασκευών κατοίκησης σε βιωμένο χώρο.

l.

ΙΧΝΗ ΜΝΗΜΗΣ

Από τα πρώτα στάδια κιόλας της παρούσας διπλωματικής τέθηκε ο βασικός προβληματισμός για το μέσω ποιων σχεδιαστικών αρχών θα μπορούσε κανείς να δημιουργήσει έναν χώρο που θα έκανε τον επισκέπτη να βιώσει κάτι αντίστοιχο με αυτό που βίωνα εγώ προσωπικά ανάμεσα σε εκείνα τα σκηνικά, δηλαδή τους οικείους χώρους του παρελθόντος να επανέρχονται συνειρμικά στο παρόν;

Η θεωρητική βάση της διπλωματικής πατάει πάνω στα θεμέλια που τέθηκαν από την αρχική μου έρευνα, κατά την οποία αναλύθηκαν έννοιες όπως αυτές του χώρου και του τόπου, του σπιτιού, του ανοίκειου, της σχέσης των χωρικών ενεργημάτων με την διαδικασία της ενθύμησης. Αυτό το θεωρητικό υπόβαθρο αποδείχθηκε αναγκαίο αφού μέσω αυτού διαμορφώθηκε η αρχική σχεδιαστική λογική που θα ακολουθούσα.

Συνειδητοποιήσα πως στα πιο επιτυχημένα σχέδια της αρχικής καταγραφής είχε δοθεί περισσότερο έμφαση στην ανοικτή ατμόσφαιρα της θραυσματικής ανάμνησης και είχε στοχευτεί η απόδοση μιας αισθητηριακής εμπειρίας δημιουργώντας κατά κάποιον τρόπο θα λέγαμε μια ενδομήτρια επιστροφή.

Όγκοι και 'λεπτομέρειες' είχαν δημιουργηθεί με οδηγό το φως και τη σκιά συνθέτοντας μια θαμμένη, ξεχασμένη αρχιτεκτονική, που επανήλθε στο φως.

Αυτή η σχεδιαστική λογική ακολουθήθηκε σε μεγάλο βαθμό κατά τη διάρκεια της παρούσας διπλωματικής αφού όχι μόνο έδωσε απάντηση στο αρχικό μου ερώτημα αλλά προσέφερε και μια μορφολογική ευελιξία χωρίς σύνθετους μηχανισμούς, που μπορεί να αποδώσει και να εκφράσει την υποκειμενική και θραυσματική φύση της ανάμνησης.

Εάν σαν δημιουργός επιθυμούσα να συγκινήσω όφειλα ίσως να απομακρυνθώ από τα γνώριμα αρχιτεκτονικά εργαλεία και τους αυστηρούς κανόνες και να σχεδιάσω με βάση τις αισθήσεις. Με βάση ατμόσφαιρας.

Στην αρχική σειρά σχεδίων η τεχνική του κολάζ ήταν αυτή που χρησιμοποιήθηκε για την διερεύνηση του χωρικού αποτυπώματος της ανάμνησης δημιουργώντας μετέωρους χώρους μεταξύ παρόντος και παρελθόντος, φαντασιακού και πραγματικού.

Εντάσσοντας σταδιακά την ποιότητα του φωτός και της σκιάς στα σχέδια, ενδυναμώθηκε επιτυχώς το αίσθημα της αβεβαιότητας και της εσωστρέφειας που αναζητούσα.

Στην τελευταία σειρά εικόνων που δημιουργήθηκαν μέσω της χρήσης προβολών στο διαμέρισμα που διέμενα, θέλησα να αποκωδικοποιήσω την λογική μέσω της οποίας όπως λέει και ο Bachelard χώροι του παρελθόντος έρχονται να ζήσουν σε ένα καινούργιο σπίτι.

«Μέσα από τα όνειρα, τα διάφορα σπίτια που κατοικήσαμε τρυπώνουνε και αυτά μέσα σε αυτό, φύλακες θησαυρών από τις περασμένες ημέρες. Όταν μέσα στο νέο σπίτι ξαναγυρίζουν οι αναμνήσεις των παλιών μας σπιτιών, μας οδηγούνε στην χώρα της αμετακίνητης παιδικής Ηλικίας, αμετακίνητης όσο και ο Παναρχαιος Χρόνος...»¹

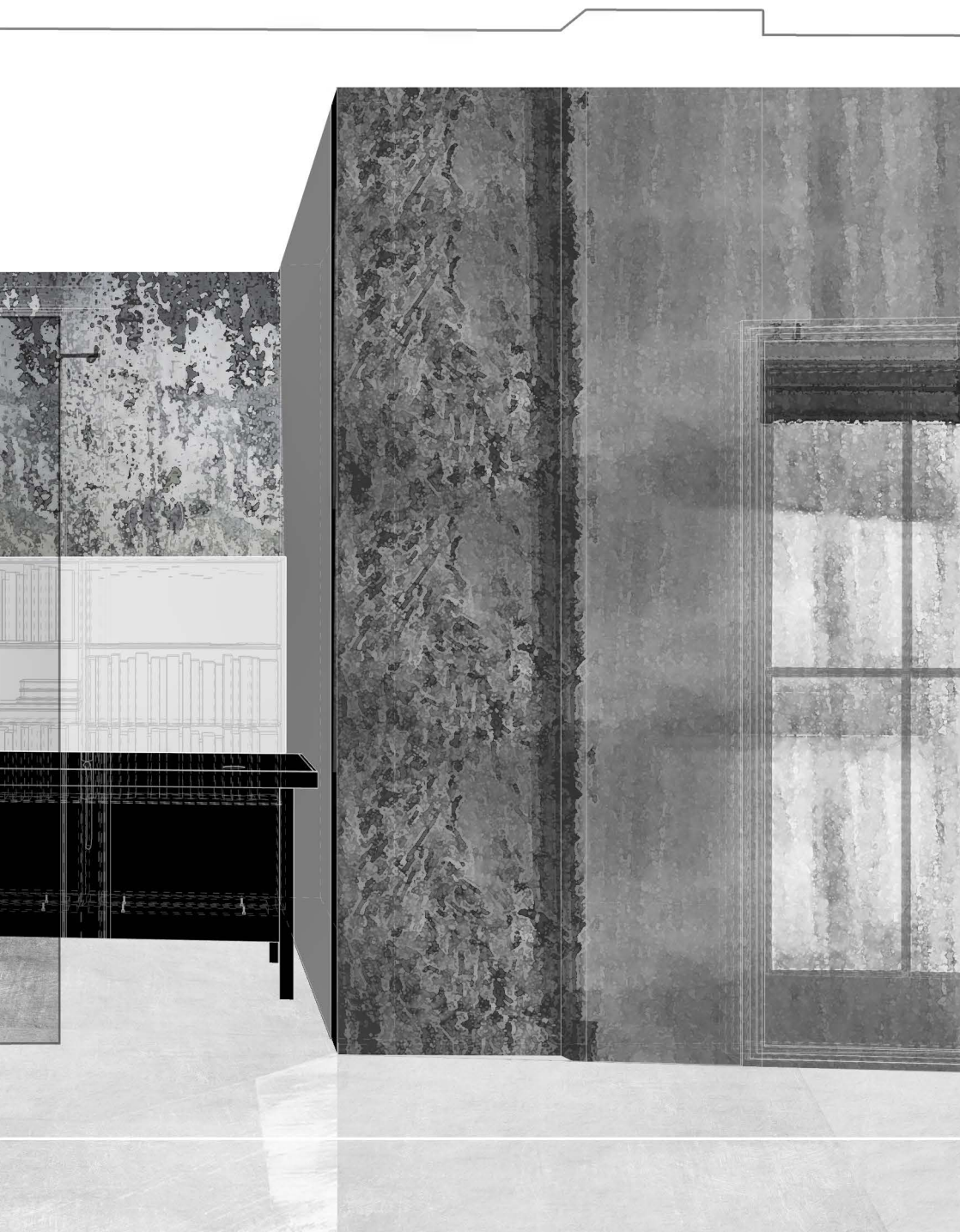
¹Bachelard, G.,
Η ποιητική του Χώρου, Αθήνα:
Εκδόσεις
Χατζηνικολή,
1984, σ.33.

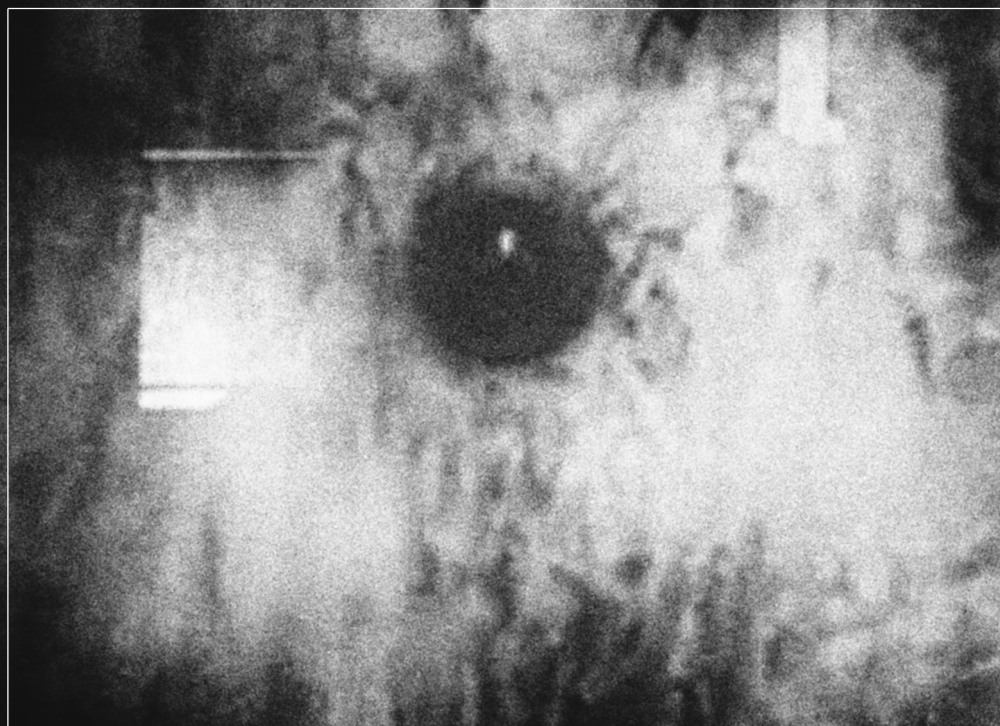

II.

ΚΕΛΥΦΟΣ ΣΕ ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΗ

Το πρόβλημα που συναντά κανείς κατά τη διαδικασία μιας χωρικής αποτύπωσης των προσωπικών φαντασιακών χώρων καθώς και της έκφρασης τους στο παρόν, είναι η απουσία κάποιου χωρικού κελύφους που να τους ορίζει, να τους τοποθετεί στο χώρο, να τους επαναφέρει στο τώρα. Γενικότερα ένας τόπος δεν μπορεί να οριστεί δίχως κέλυφος, ένα όριο που τον περικλείει. Η οριοποίηση του τον μετατρέπει από παρωχημένο χώρο σε κάτι στο οποίο μπορείς πλέον να εισέλθεις. Το όριο (δια)χωρίζει, ενώνει το εσωτερικό με το εξωτερικό και ορίζει τον ίδιο τον τόπο. Το παραπάνω βέβαια δεν ισχύει όταν μιλάμε για χώρους του φαντασιακού, τόπους των αναμνήσεων μας. Αυτοί οι χώροι δεν οριοθετούνται αν και μπορούν να βρουν καταφύγιο και να εκδηλωθούν στους τόπους του παρόντος.

Οι αναμνήσεις τρυπώνουν σε χώρους του παρόντος αλλά με τρόπο άτακτο, συνειρμικά και θραυσματικά, απρόσμενα. Πώς μπορεί κανείς να εξαναγκάσει αυτή την λειτουργία;

Προσπαθώντας να απαντήσω και να βρω μια λύση στο παραπάνω ερώτημα βρέθηκα σε αδιέξοδο. Όχι μόνο δεν μπορούσα να βρω μια λογική στην οριοθέτηση των προσωπικών μου χώρων αλλά δεν μπορούσα και να ορίσω κάποιον συγκεκριμένο μηχανισμό ώστε να εξαναγκάσω τους χώρους του παρελθόντος να επιστρέφουν στο παρόν. Η μόνη πιθανή λύση θα ήταν να τροφοδοτήσει κανείς το υποκείμενο με ερεθίσματα ώστε να ωθήσει την συνειρμική του σκέψη.

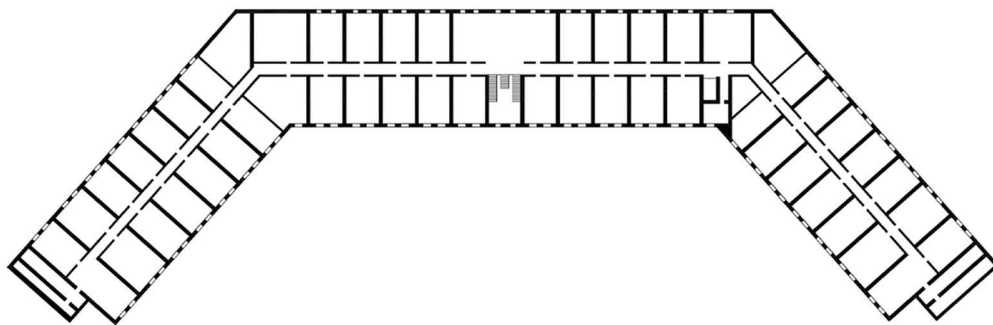
Έχοντας έρθει σε ένα αδιέξοδο βρέθηκα να περιπλανιέμαι σε ένα παλιό ερειπωμένο κτηριακό σύμπλεγμα. Κτήρια που κάποτε ήταν οχυρά, μετέπειτα μοναστήρι, στρατώνας, φυλακή, νοσοκομείο, ψυχιατρική κλινική. Κτήρια ποτισμένα από αναμνήσεις θαμμένες στο παρελθόν που σε προσκαλούν να τις ανασύρεις. Αλλά κάπου μέσα σε αυτούς τους έντονα αισθητηριακά φορτισμένους χώρους άρχισα να αντικρίζω γνώριμες εικόνες. Οπτικά θραύσματα της παιδικής μου ηλικίας άρχισαν να αναδύονται μπροστά μου. Να παίρνουν μορφή δανειζόμενοι τους φθαρμένους τοίχους των κτηρίων σαν όρια. Είχα βρει το κέλυφος μου. Ένα σύμπλεγμα που έχει περάσει από τόσες χρήσεις, προσέφερε μια ατμοσφαιρική ευελιξία. να αγκαλιάσει και το δικό μου παρελθόν, δημιουργώντας μια συμβιωτική κατά κάποιον τρόπο σχέση. Οι χώροι μου θα αποκτούσαν ξανά υπόσταση και αυτό ξανά σκοπό. Τα ερείπια άλλωστε είναι και ο πιστότερος μάρτυρας μιας άλλης εποχής.

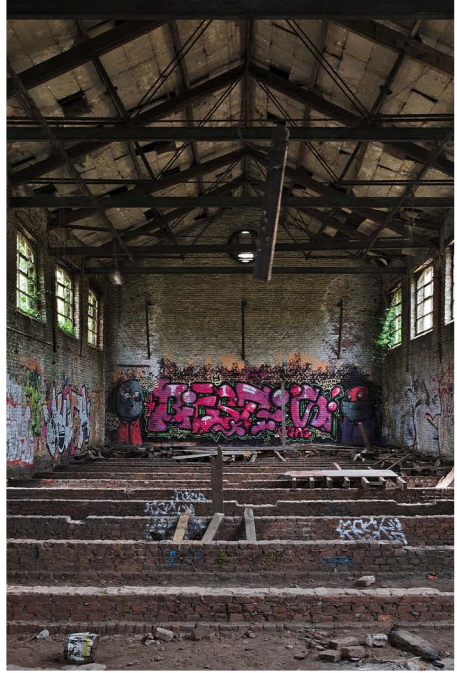
ΑΡΧΙΚΕΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ

Όψη κεντρικού κτίσματος

Κάτοψη κεντρικού κτίσματος

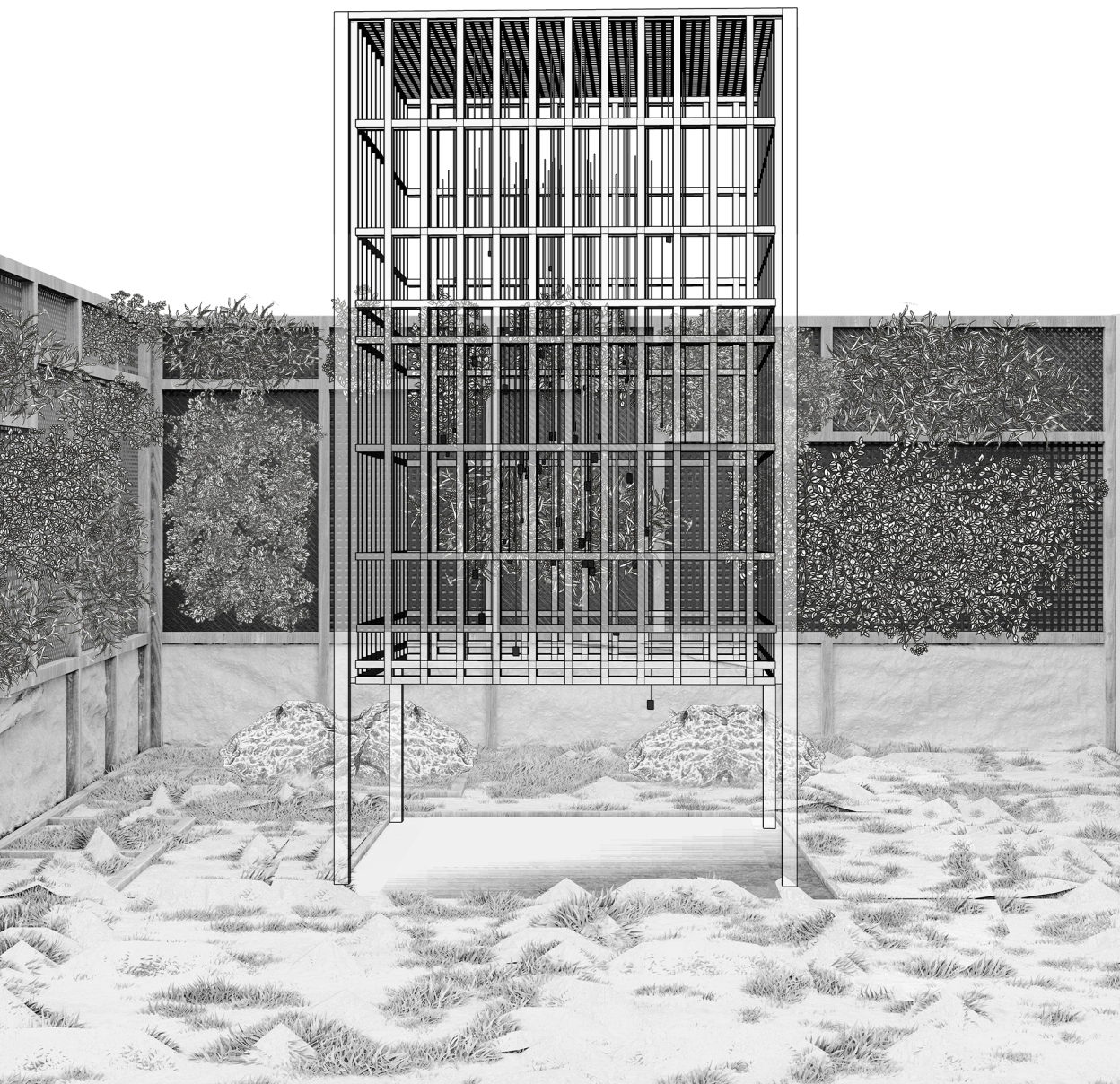

Οι καταστροφικές πλημμύρες που έπληξαν το Βέλγιο στο τέλος καλοκαιριού έφεραν πρόσθετες δυσκολίες στο εγχείρημα μου. Το ένα από τα τρία κτήρια στα οποία σχεδιαζόταν η μια μορφή κατοικίας καταστράφηκε σχεδόν ολοσχερώς ενώ τα άλλα δύο υπέστησαν ζημιές σε βαθμό που καθιστούσαν την ολοκλήρωση της καταγραφής ιδιαίτερη δύσκολη και επικίνδυνη.

Αυτό ήταν κάτι που με ώθησε τόσο στην συμπίκνωση της αρχικής ιδέας στο πιο σταθερό κομμάτι του κεντρικού κτηρίου, στο οποίο χάθηκε η πρόσβαση στον τρίτο του όροφο. Πλέον η σχεδίαση έτρεχε παράλληλα με την φθορά του χρόνου και του ερειπίου, μεταβαλλόμενη συνεχώς δημιουργώντας ένα δεύτερο επίπεδο επικοινωνίας μεταξύ του κελύφους και του εσωτερικού. Μια αναπόφευκτη αρχιτεκτονική.

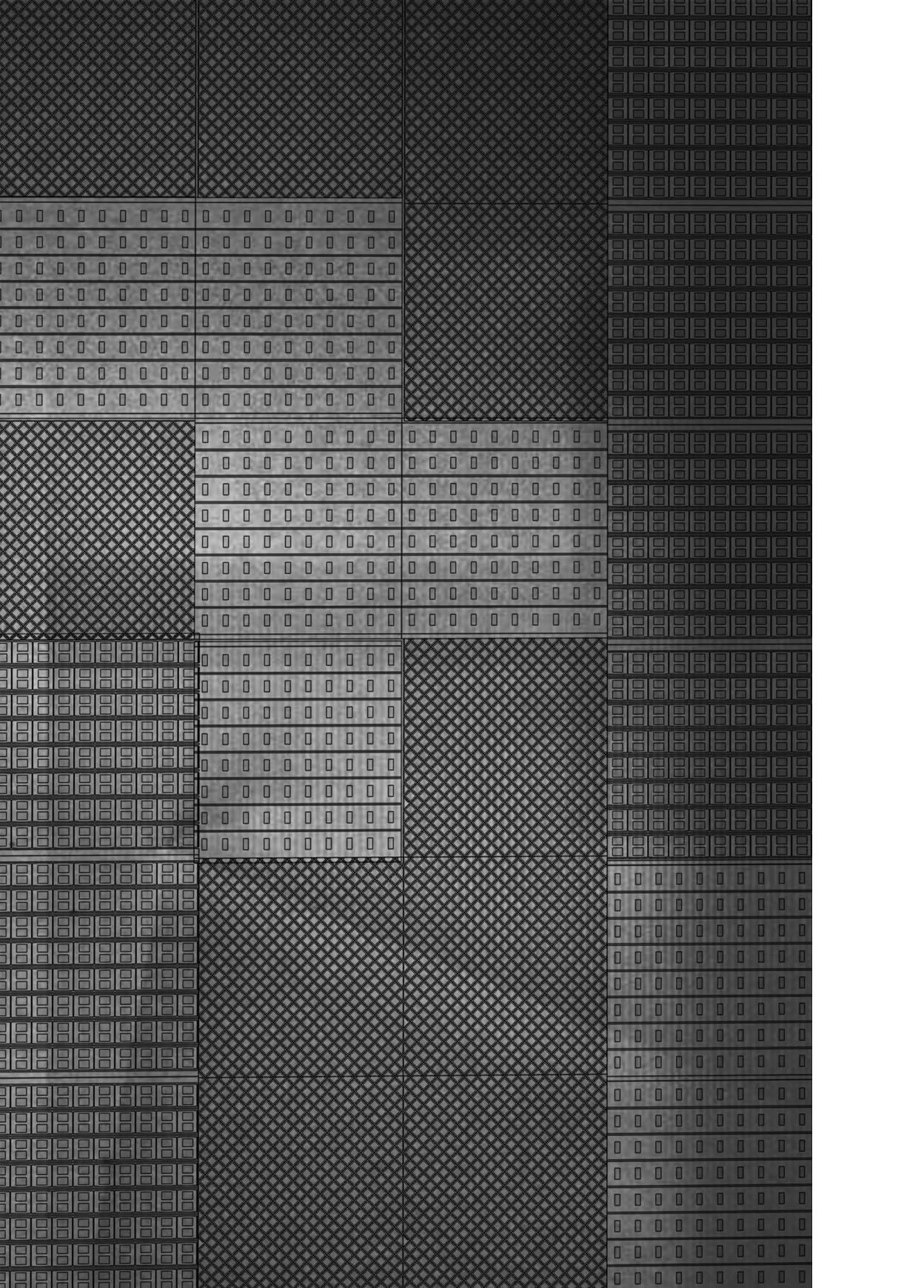

Ο χρόνος δρα το ίδιο στον άνθρωπο, στον
τόπο και στην ανάμνηση του.

III.

ΤΟ ΚΑΘΙΣΤΙΚΟ

'Κατοικείν'. Το σταθερό ίχνος που διατηρεί ο άνθρωπος μέσα του. Ένα στοιχείο που τον ωθεί στο να αναζητά εφόρου ζωής μια εστία και είναι υπαίτιο για τη δημιουργία μιας ανοίκειας νοσταλγίας για το πραγματικό προγονικό σπίτι του ατόμου, μία φαντασίωση ενδομήτριας ζωής. Σχεδόν κάθε δωμάτιο του ερειπίου άρχισε να μου εμπνέει σκέψεις, συναισθήματα. Ανέσυρε ίσως γνώριμες εικόνες. Μέσα σε αυτόν τον χώρο αποφάσισα να αναβιώσω με κάποιον τρόπο την αίσθηση της εστίας, στοχεύοντας στην δημιουργία μιας εναλλακτικής μορφής κατοίκησης βασισμένη στις προσωπικές μου αναμνήσεις (ή ακόμη και στην απουσία αυτών).

Ξεκινώντας να μελετά κανείς τα ίχνη των τυπικών χώρων που συναντά σε μια κλασική κατοικία, σχεδιάστηκε ένα καθιστικό, μια κουζίνα, ένα μπάνιο, ένα υπνοδωμάτιο και ένας κήπος. Ο χρήστης αυτής της ασυνήθιστης οικίας επιστρέφει σε μια παραδοξότητα όχι πολύ διαφορετική από αυτή με την οποία βρίσκεται αντιμέτωπος όταν προσπαθεί να θυμηθεί τους προ πολλού ξεχασμένους χώρους της παιδικής του ηλικίας.

Όλη η κατασκευή διακρίνεται από μια έντονη καθετότητα, είτε αυτή αφορά την διαρρύθμιση των χώρων στο κέλυφος είτε την σωματική ροή στον χώρο. Ο κατακόρυφος άξονας θεωρείται ανέκαθεν η απόκρυφη διεύθυνση του χώρου, αναπαριστά το μονοπάτι προς το εσωτερικό, το όνειρο, το κρυφό, το μύχιο που ενδέχεται να βρίσκεται χαμηλότερα ή ψηλότερα από τον άξονα της καθημερινής ζωής. Η καθετότητα χαρακτηρίζεται από κάτι σουρεαλιστικό και αποκρυφιστικό, ενώ πολλές φορές η χωρική μας άνοδος συμβολίζει την διαδρομή προς την επίτευξη ενός στόχου. Ο Bachelard αναφερόμενος στον άξονα οργάνωσης της ονειρικής οικίας αναφέρει χαρακτηριστικά «φανταζόμαστε το σπίτι σαν μια κατακόρυφη οντότητα. Αnuψώνεται. Διαφοροποιείται μέσα στην έννοια της κατακορυφότητας του. Είναι ένα από τα καλέσματα στη συνείδηση μας προς το κατακόρυφο.»

Από τα χρόνια της παιδικής μου ηλικίας ανασύρονται εικόνες και σωματικές μνήμες με μια ιδιαιτερότητα. Σε αυτές πολλά σωματικά ενεργήματα στο χώρο και τα αντικείμενά του απέχουν από τις προκαθορισμένες και προμελετημένες χρήσεις. Αυτό συμβαίνει κυρίως λόγω της παιδικής φαντασίας και της απουσίας

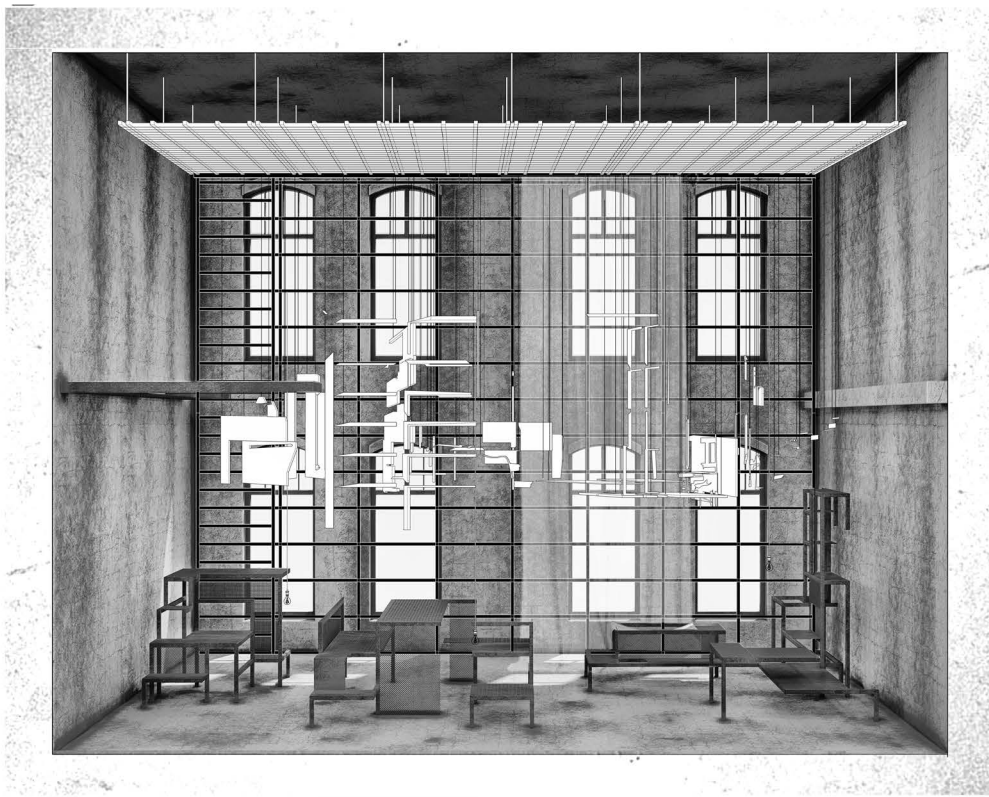
εξαναγκασμού στην τήρηση αυτών των κανόνων, καθώς και μιας κινησιολογικής ελευθερίας λόγω διαφορετικών διαστάσεων. Ο χώρος, τα αντικείμενα, τα έπιπλα που βρίσκονται μέσα σε αυτόν αποκτούν και εμπλουτίζονται με επιπρόσθετες λειτουργίες και χρηστικές αναγνώσεις.

Ο χώρος του καθιστικού βασίστηκε γύρω από μια έντονη προσωπική ανάμνηση, αυτή του παιχνιδιού κάτω από το τραπέζι. Όσο βρίσκουμε στο καθιστικό ο χώρος του για εμένα τις περισσότερες μέρες του αποτελούταν πρακτικά από δύο κατακόρυφα επίπεδα. Αυτό κάτω από την επιφάνεια του τραπεζιού και αυτό από πάνω του. Η επιφάνεια του τραπεζιού μετατρέποταν ανάλογα με τη μέρα σε στέγη, σε οχυρό, σε κρεβάτι. Αυτός ο χωρικός διαχωρισμός του δωματίου καθώς και μια σειρά καταγραφών από αντίστοιχες σωματικές μνήμες στους χώρους του παιδικού μου σπιτιού απεγκλωβισμένες από τον περιορισμό της προμελετημένης χρήσης ώθησαν στον σχεδιασμό μιας σειράς υβριδικών επίπλων-κατασκευών με επίκεντρο το ανθρώπινο σώμα. Το σώμα, η σωματική εμπειρία και τα σωματικά ενεργήματα αποτελούν το μέτρο του σχεδιασμού. Οι κατασκευές χωρίς το ανθρώπινο σώμα δεν είναι ολοκληρωμένες καθώς το σώμα είναι αναγκαίο ώστε να αποκτήσουν ουσία όπως συμβαίνει αντίστοιχα στις προσωπικές σωματικές μνήμες μας. «Τα σώματα και οι κινήσεις μας βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση με το περιβάλλον, η σχέση του κόσμου και του εαυτού μας επαναπροσδιορίζεται συνεχώς. Η αντίληψη του σώματος και η εικόνα του κόσμου μετατρέπονται σε μια μοναδική υπαρξιακή εμπειρία. Δεν υπάρχει σώμα διαχωρισμένο από τον οικείο του χώρο και δεν υπάρχει χώρος μη συσχετιζόμενος με την ασυνείδητη εικόνα του ατόμου που τον αντιλαμβάνεται»¹

Ο αρχιτέκτονας Ζήσης Κοτιώνης αναφέρει «το ανθρώπινο σώμα βρίσκεται πάντα σε μια σχέση αρμονίας με το χώρο που το περιβάλλει. Αυτή η αρμονία συνίσταται σε ένα ακούμπημα χεριών, ποδιών, σώματος με τις επιφάνειες γύρω του και μια στάση που παίρνει το σώμα σε σχέση με το χώρο»²

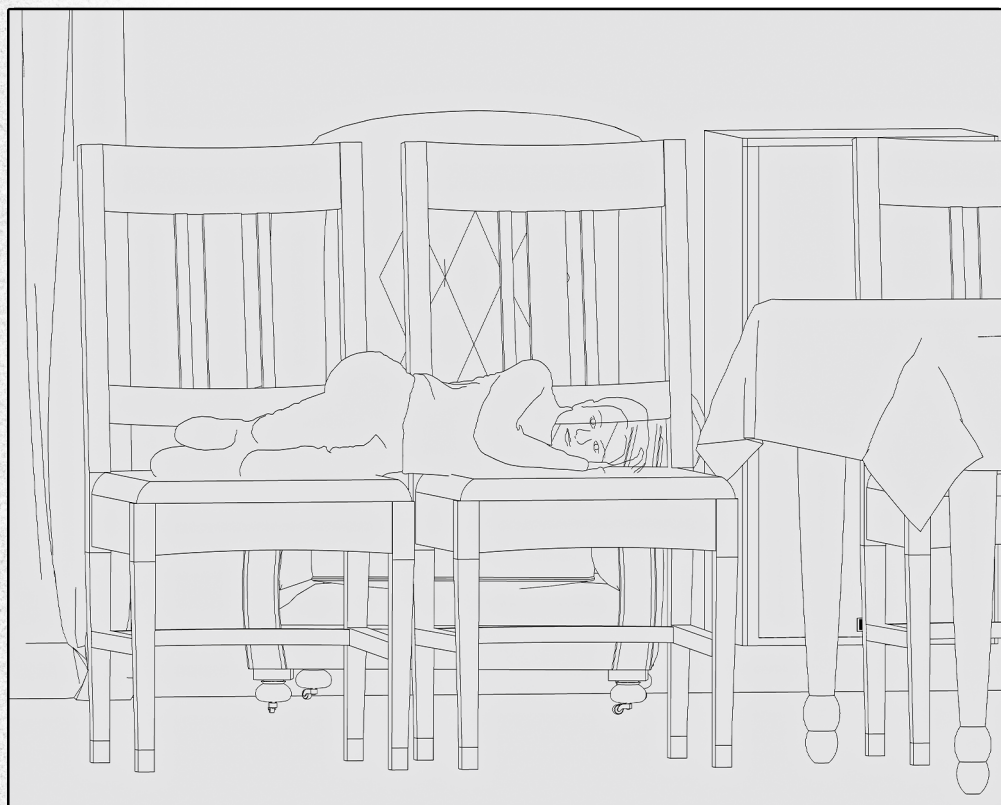
¹Pallasmaa J.
The eyes of the skin/ Architecture and the senses, MD: Academy Editions, London , 1996, σ.40

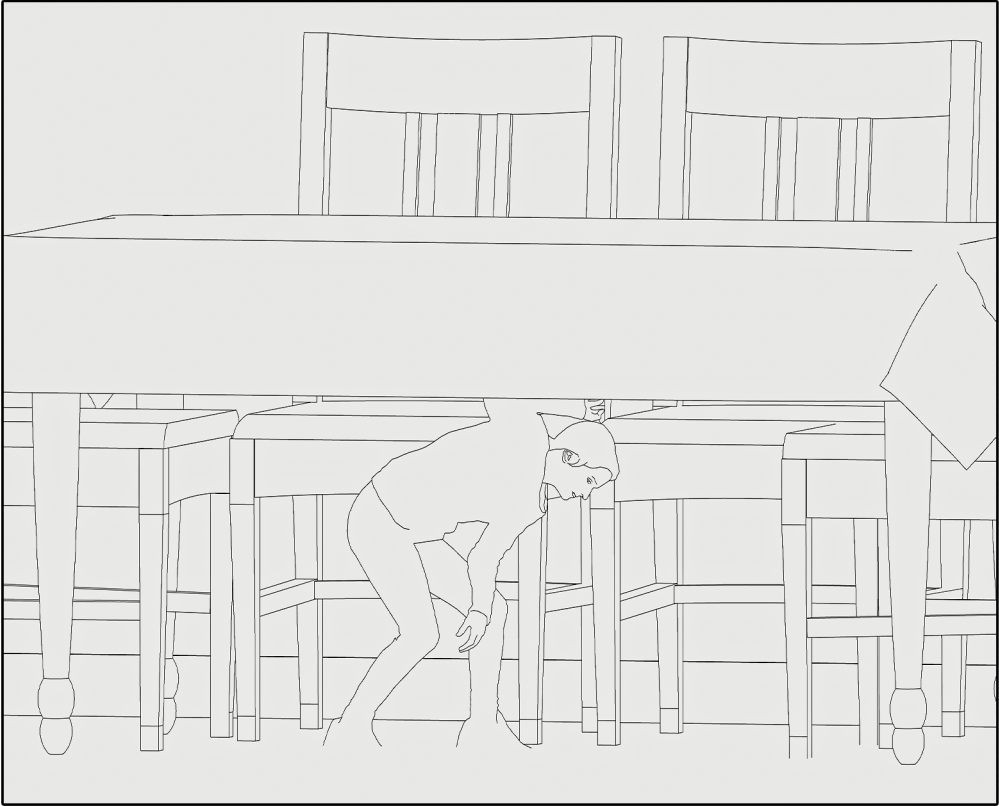
²Κοτιώνης, Ζ.,
44 ιστορίες της αρχιτεκτονικής, Αθήνα: Εκδόσεις Εκκρεμές. 2001.

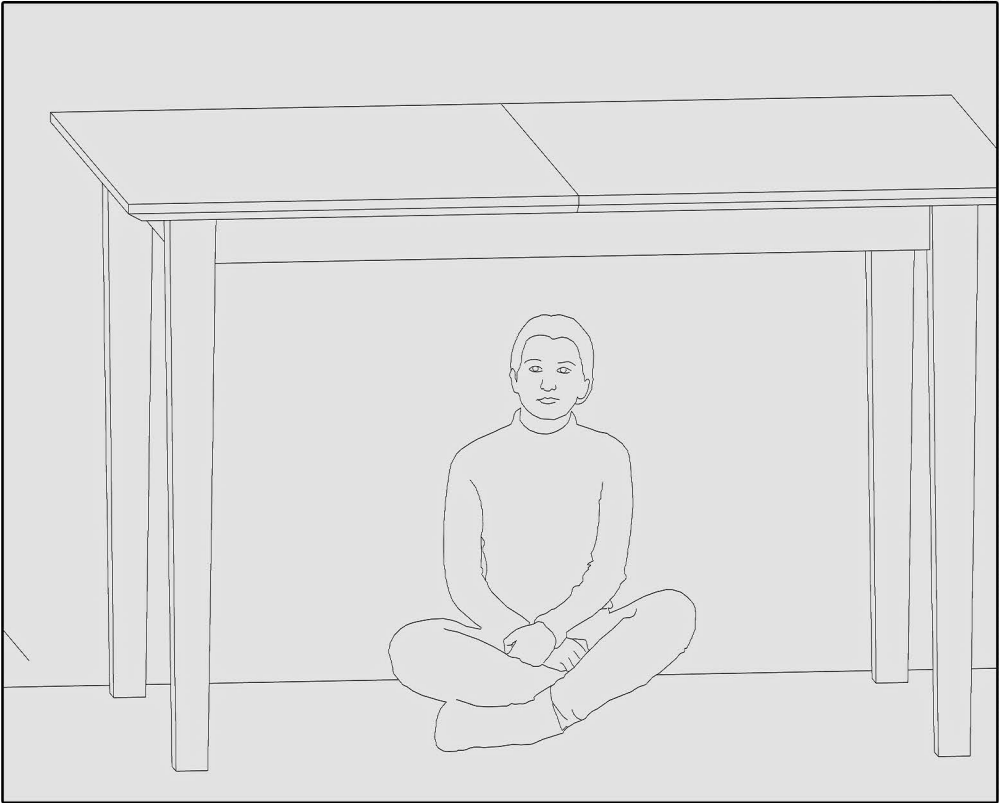

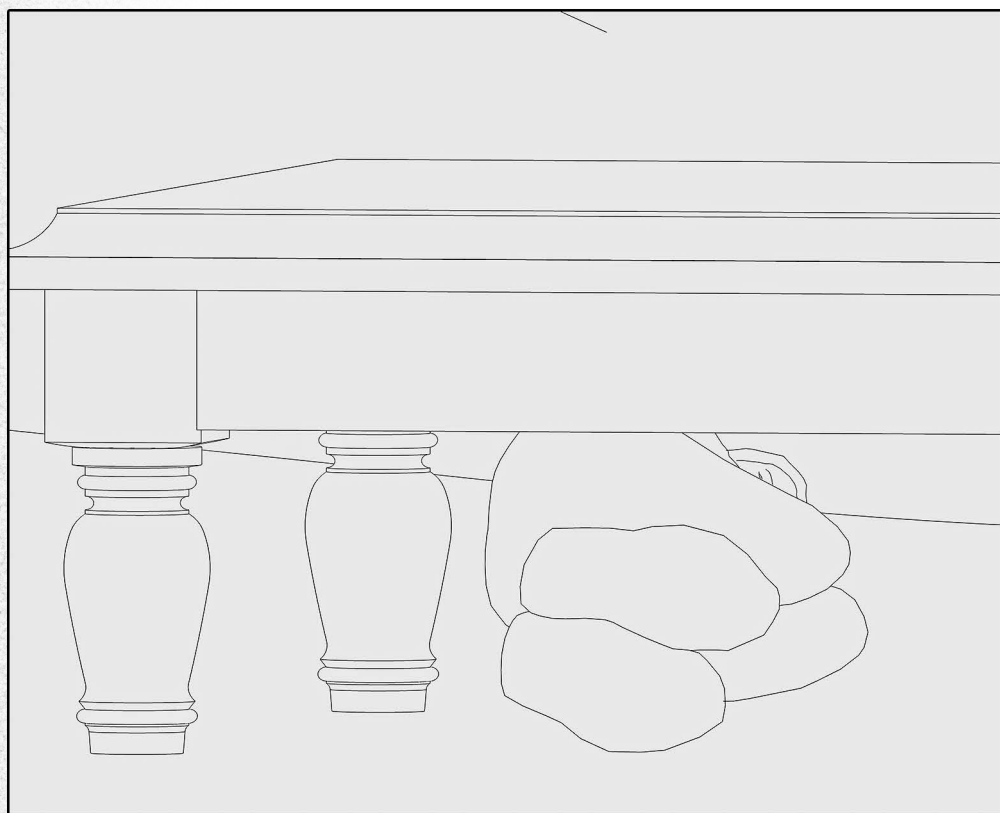
ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΜΝΗΜΕΣ

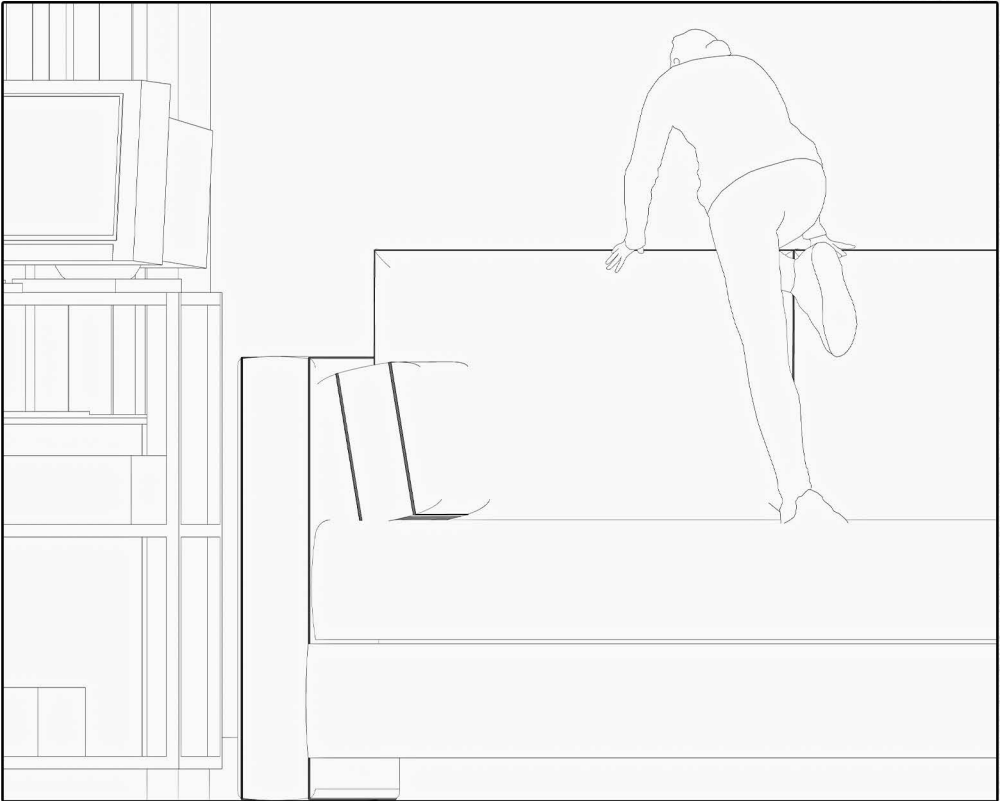

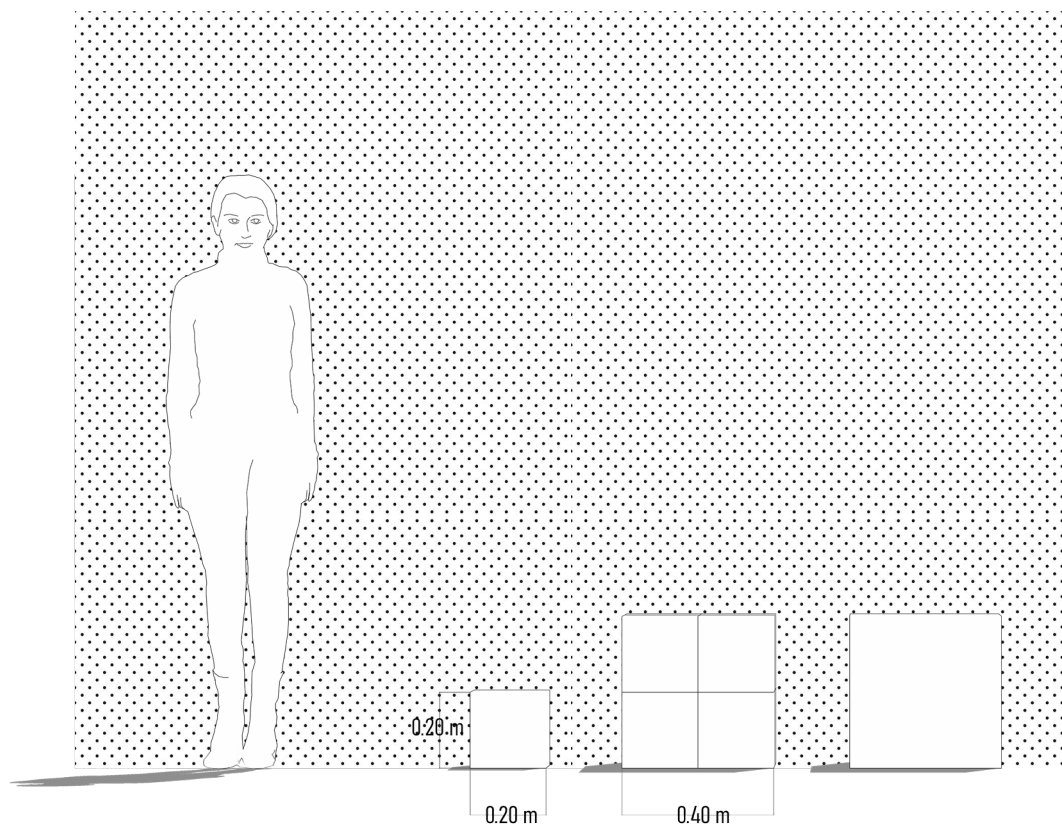

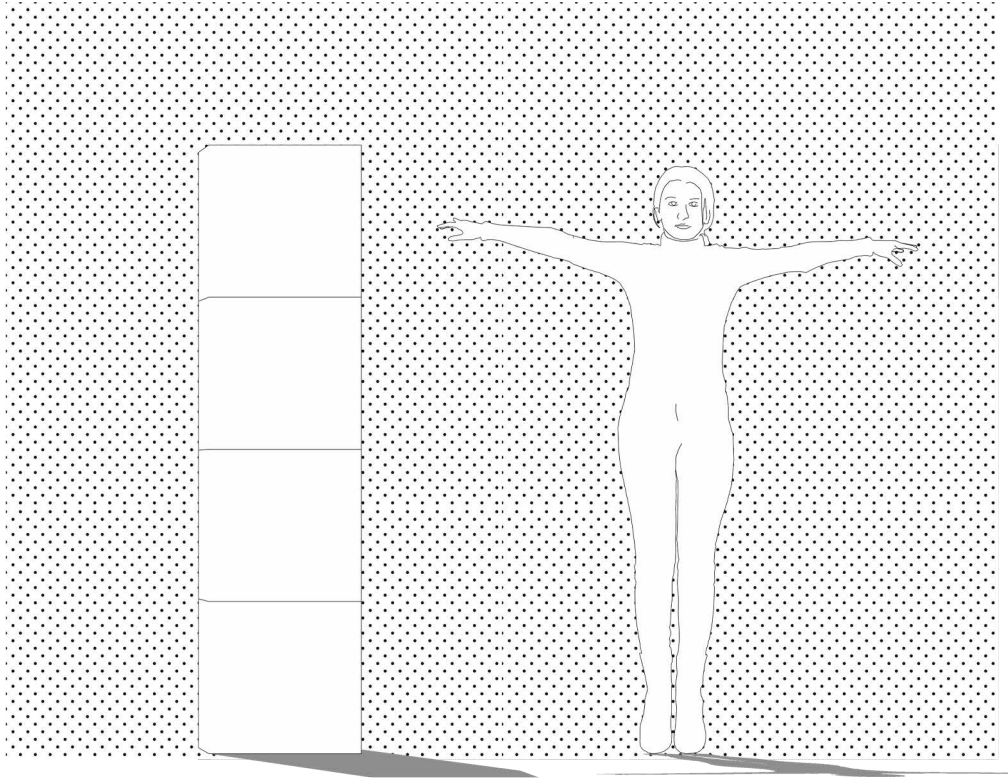

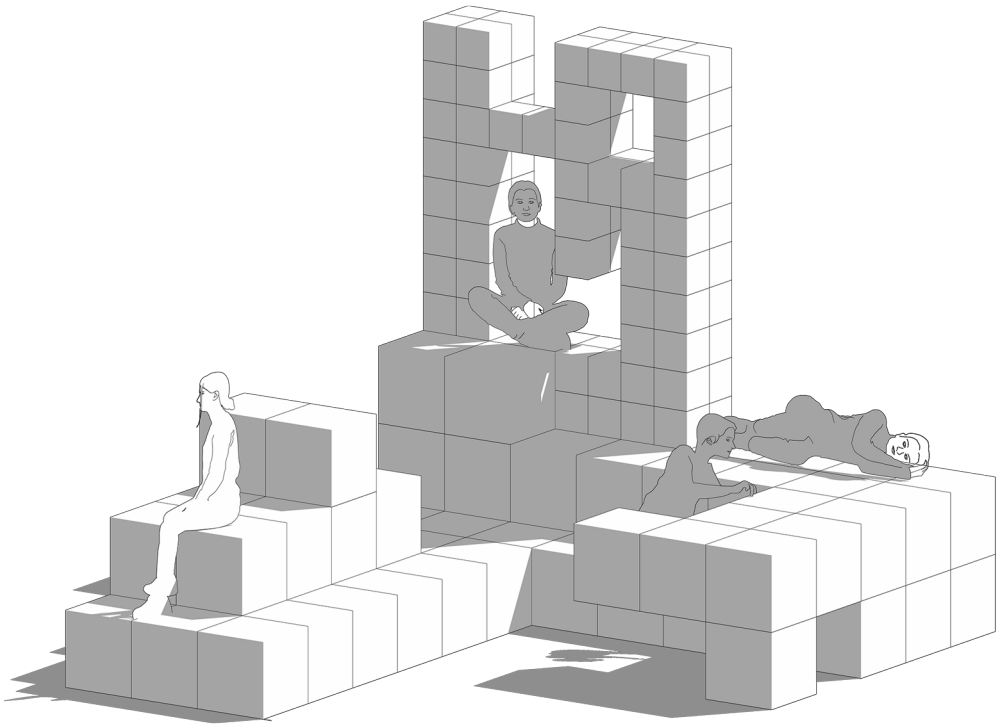

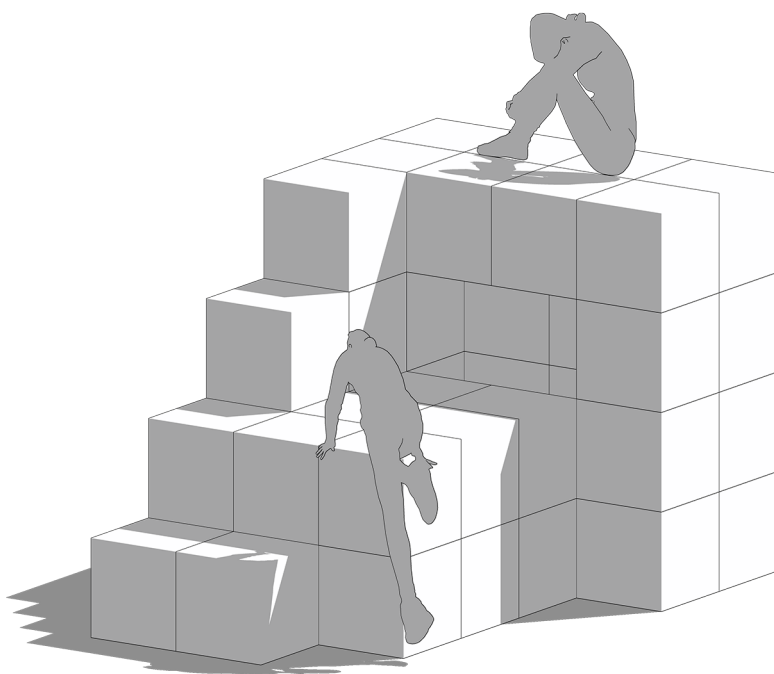

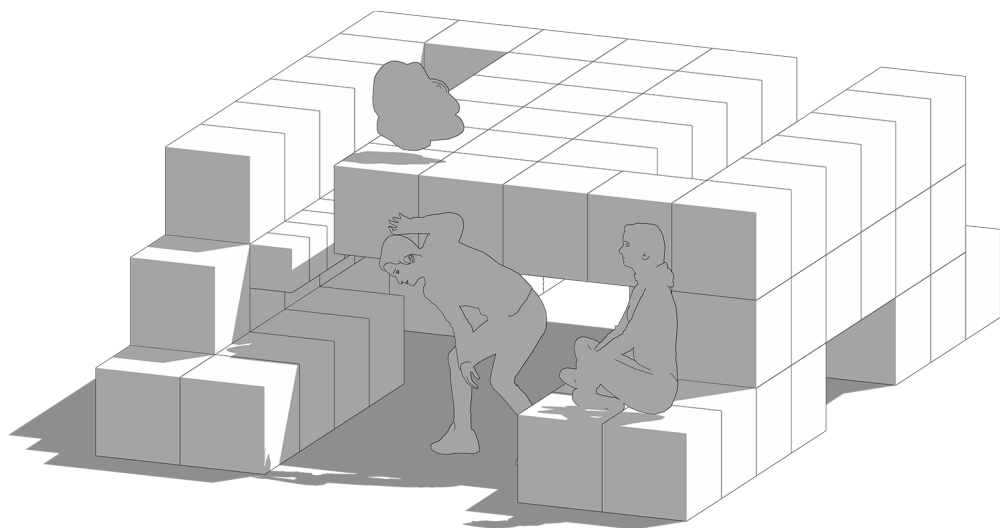

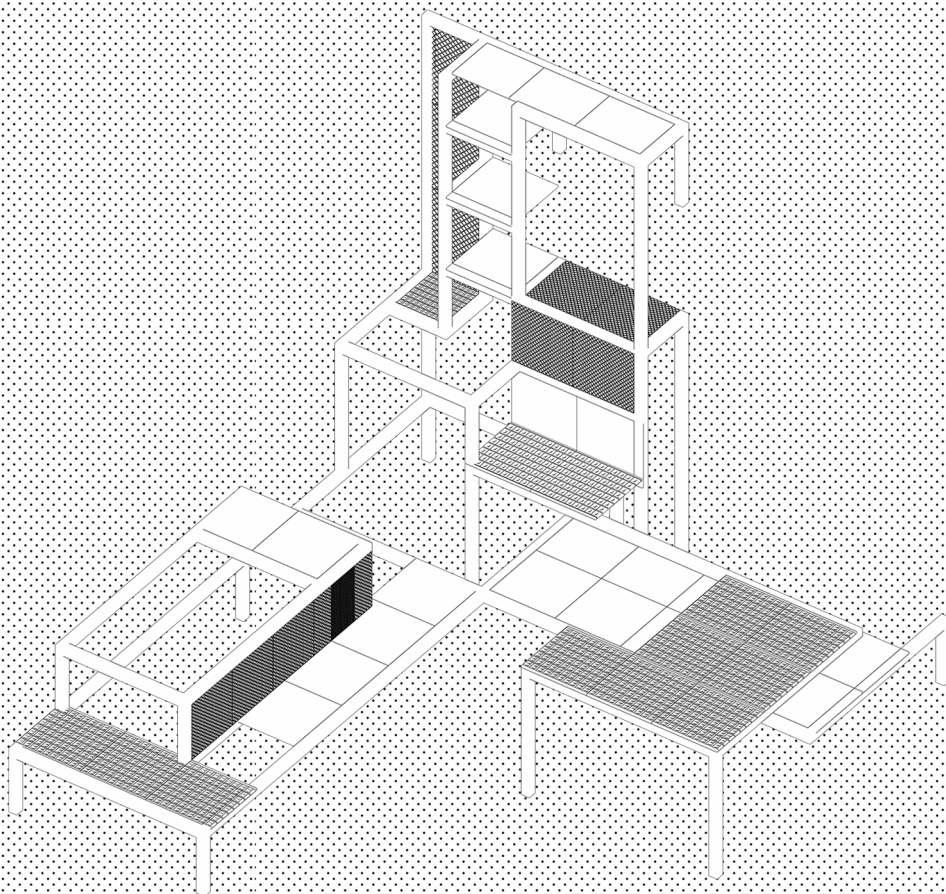

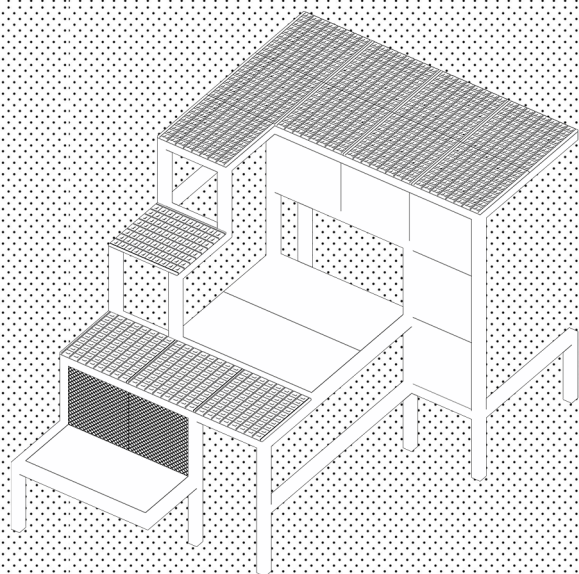

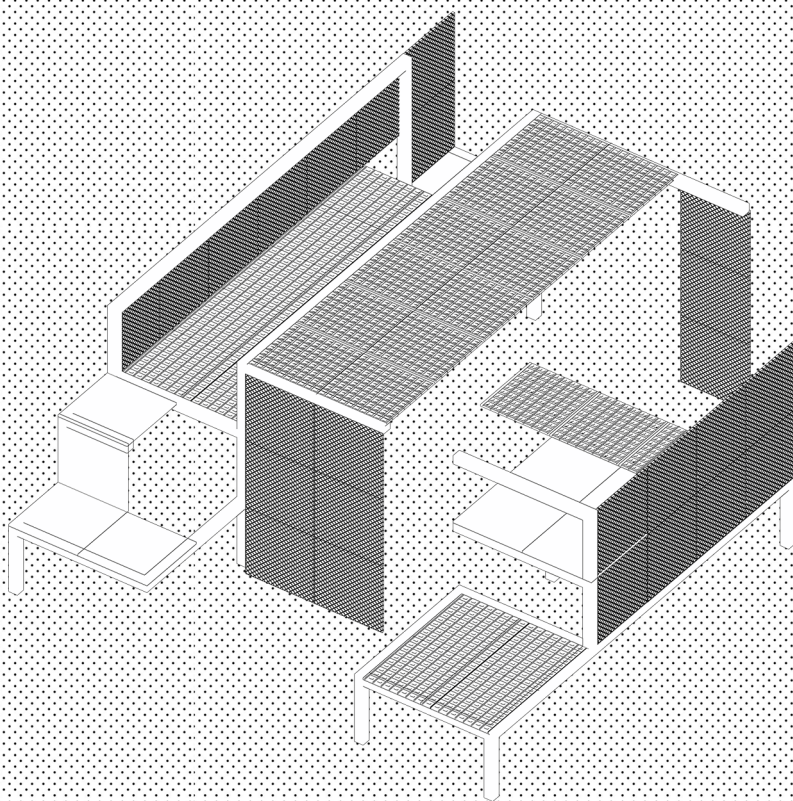

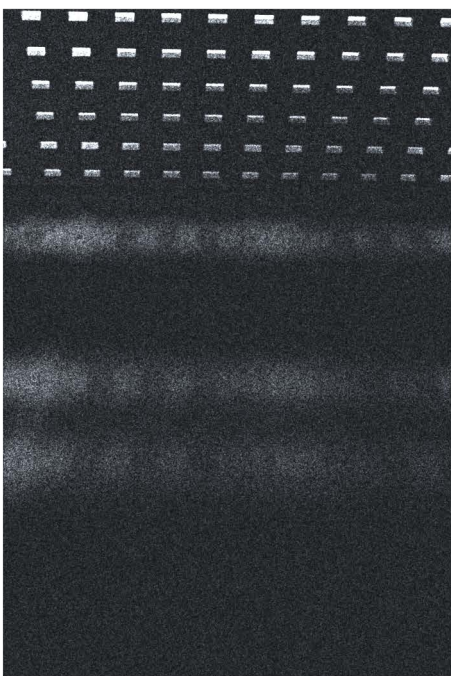
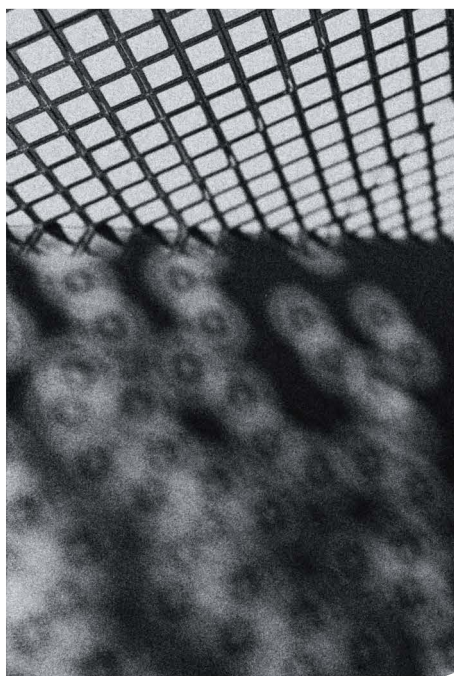
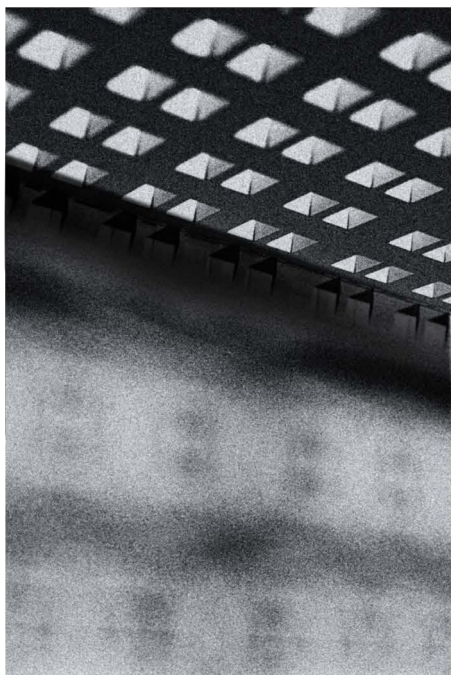
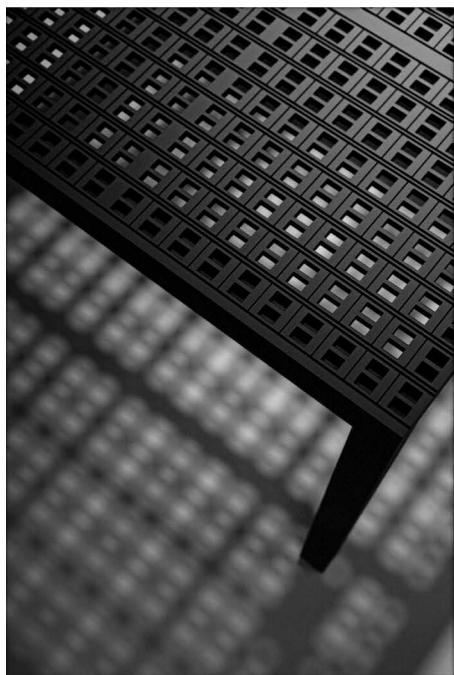

ΕΝΘΥΜΗΤΙΚΑ PATTERNS

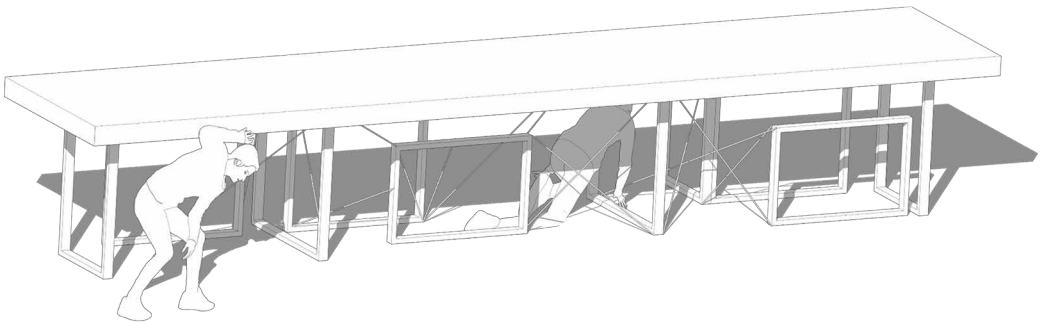
Στα 'επιπλά' είναι αναρτημένα ενθυμητικά patterns τα οποία δημιουργούν σκηνές δομημένες από προσωπικές οπτικές μνήμες. Οι σκιές που ρίχνουν στις επιφάνειες δημιουργούν υφές παρόμοια με την δαντέλα του αγαπημένου τραπεζομάντιλου που χρησιμοποιούσαμε στις γιορτές ή τα ίχνη που άφηναν τα πόδια μου στην ζεστή χειμωνιάτικη μοκέτα του καθιστικού.

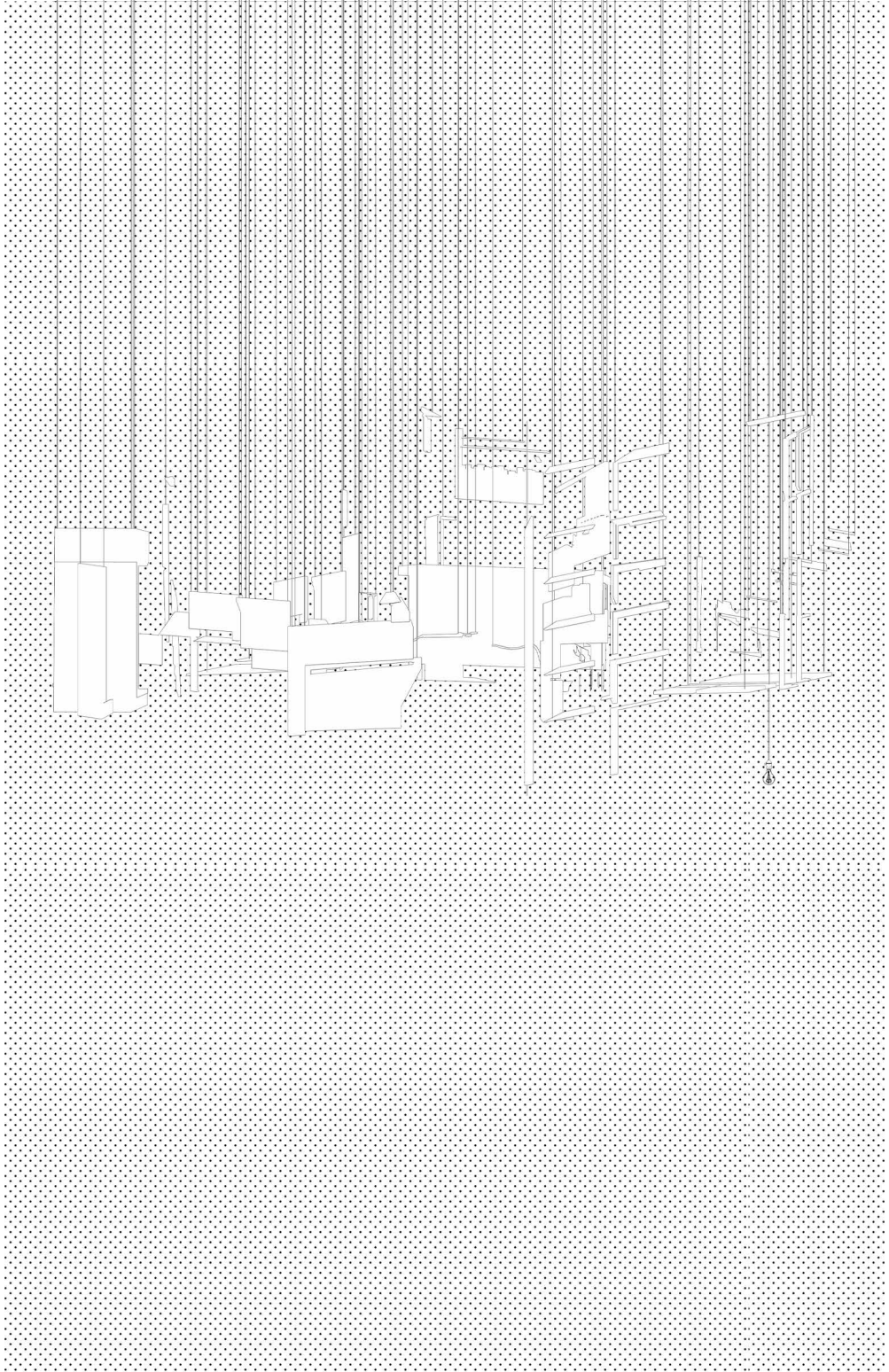

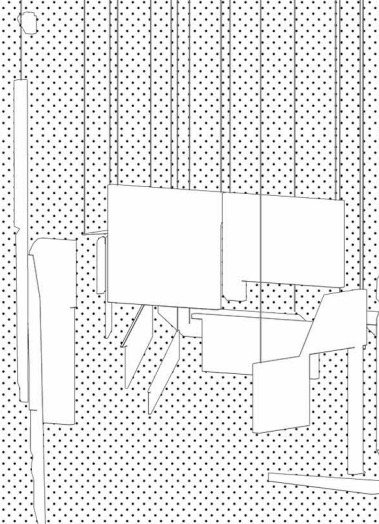
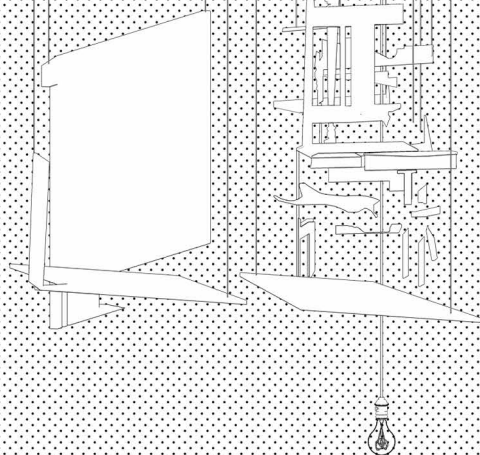
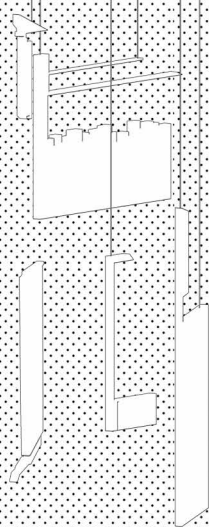

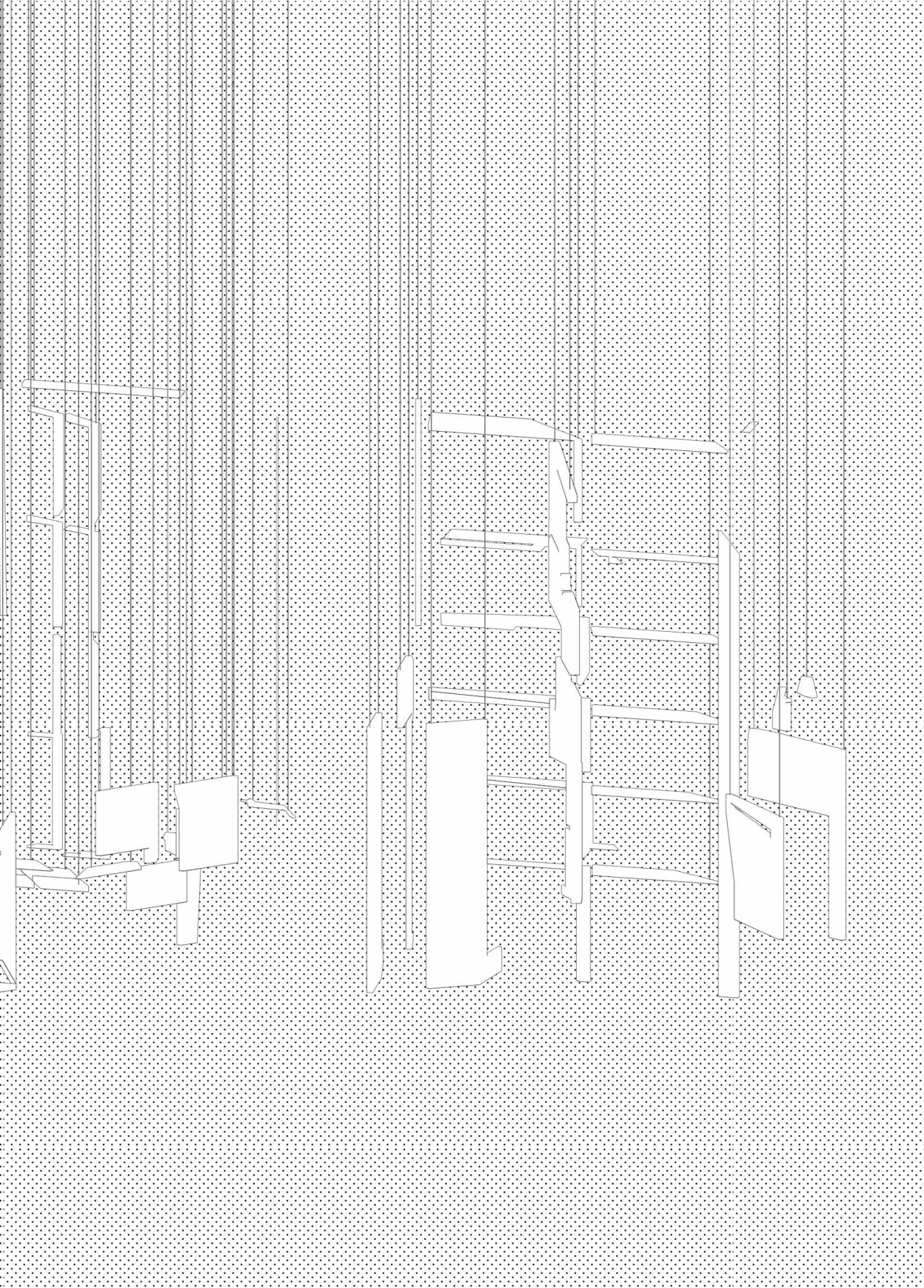
ΜΙΑ ΘΡΑΥΣΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

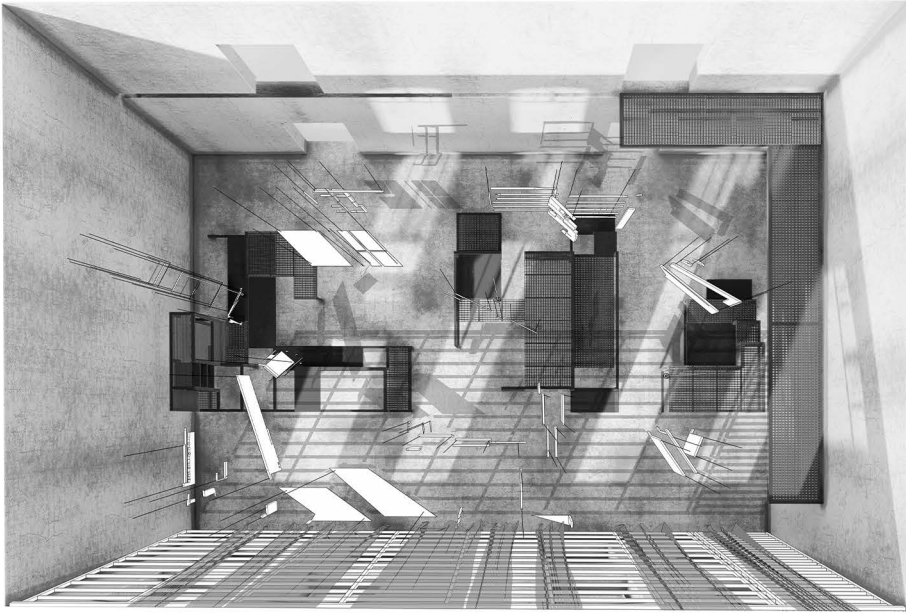
Τα αναρτημένα από την οροφή θραύσματα που ανήκουν στο δεύτερο επίπεδο του καθιστικού χαρακτηρίζονται από μορφολογική ευπλαστότητα αφού μέσω της χρήσης φωτισμού και σκιάς είναι ικανά να προκαλέσουν ένα αίσθημα οπτικής αβεβαιότητας αλλά και να ωθήσουν τον χρήστη να μνημονεύσει τυπικά δομικά και χωρικά στοιχεία από οικείους του χώρους. Όγκοι και 'λεπτομέρειες' δημιουργούνται με οδηγό το φως και τη σκιά προσεγγίζοντας κατά κάποιον τρόπο μια θαμμένη στα βάθη της μνήμης αρχιτεκτονική.

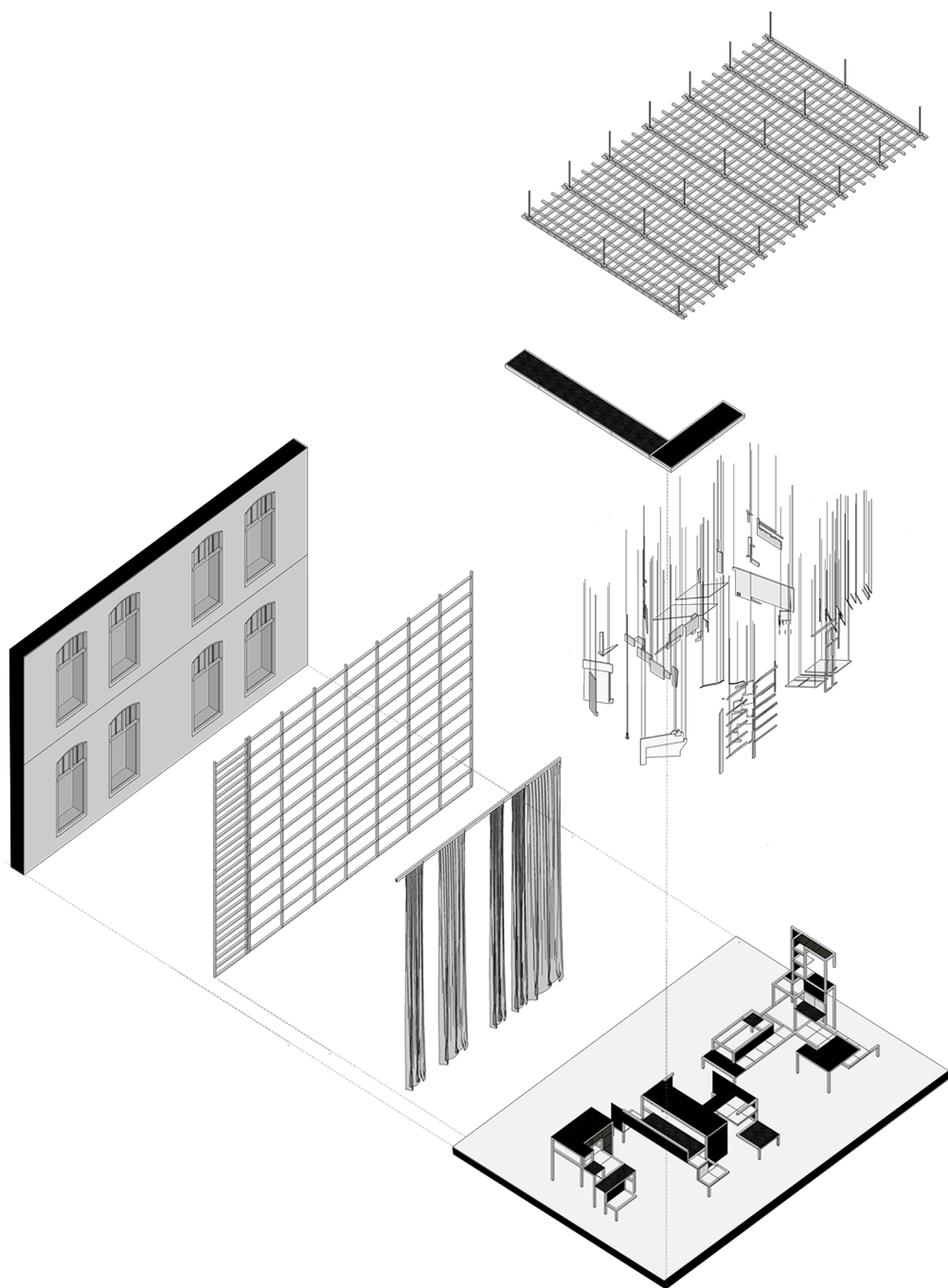

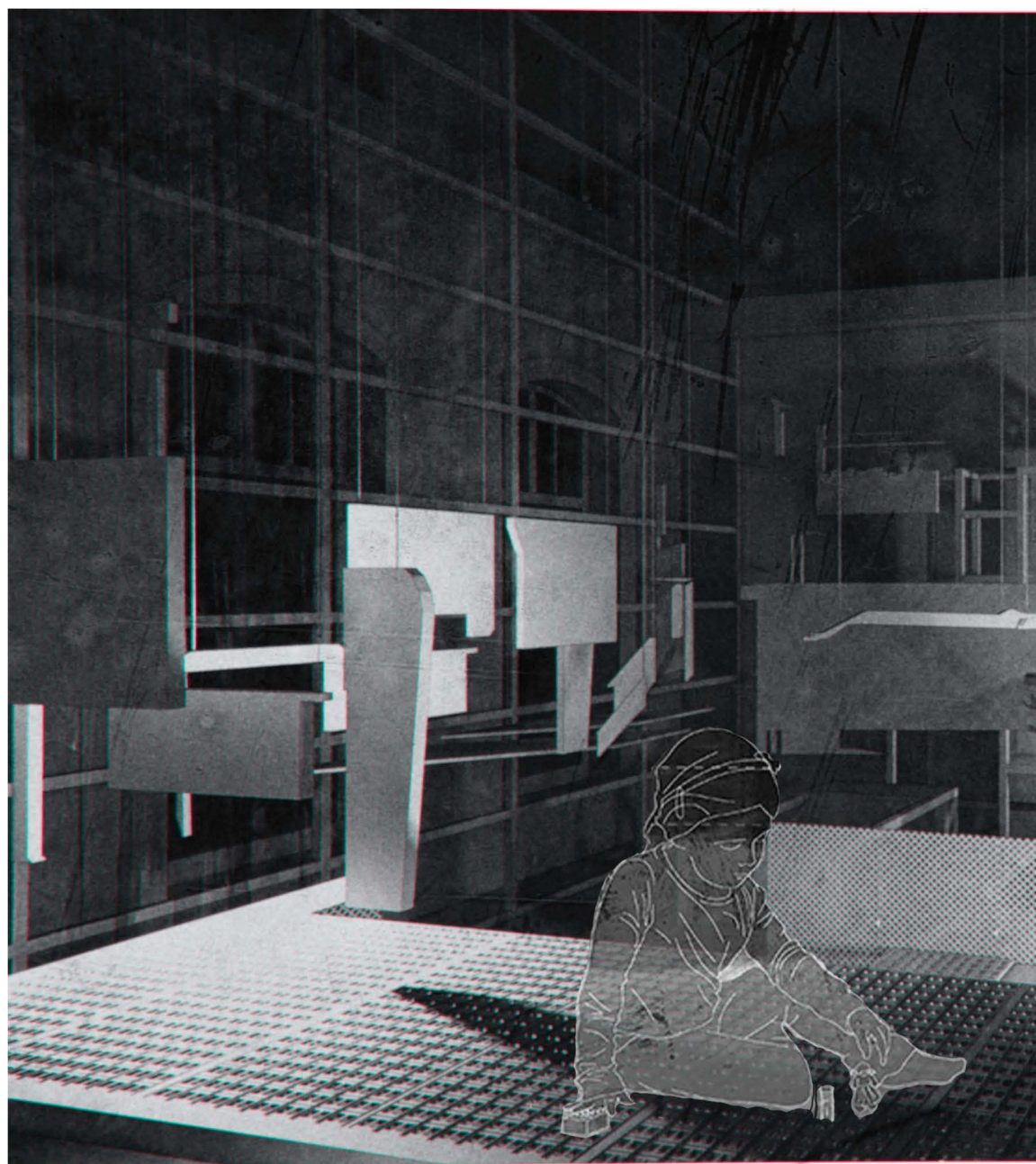

Ο ΚΗΠΟΣ

Ο χώρος του κήπου αποτέλεσε έναν ενδιαφέρον πειραματισμό θέτοντας ως προσωπικό στόχο να σχεδιάσω έναν χώρο με μια όχι και τόσο οπτική προσέγγιση. Ο Pallasmaa λέει χαρακτηριστικά :

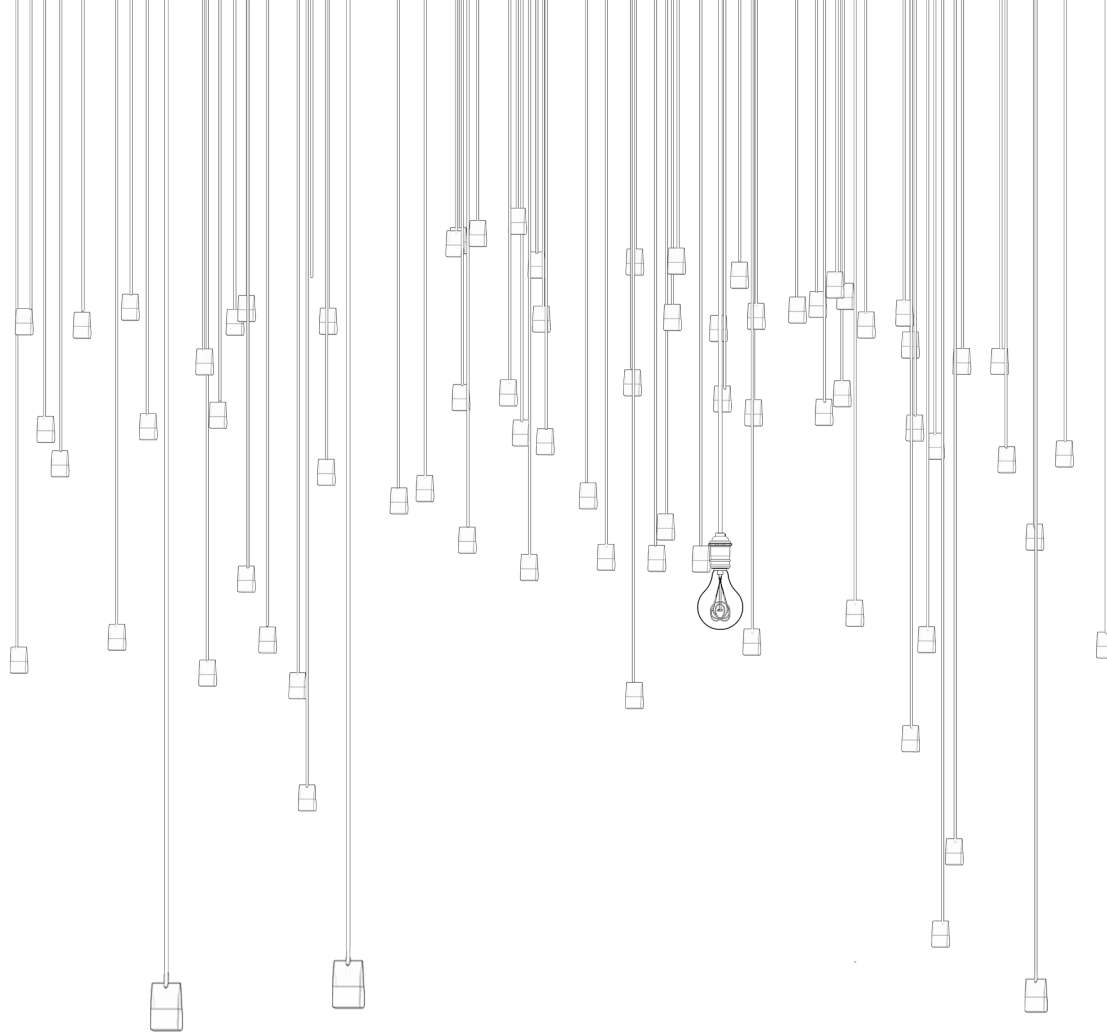
«Έχω γράψει για τις δικές μου αναμνήσεις της ταπεινής φάρμας του παππού μου, και έχω επισημάνει ότι το σπίτι της μνήμης της πρώιμης παιδικής μου ηλικίας είναι ένα κολλάζ θραυσμάτων, μυρωδιών, συνθηκών φωτός, συγκεκριμένων αισθημάτων κλειστότητας και οικειότητας, αλλά σπανίως συγκεκριμένων και ολοκληρωμένων οπτικών αναμνήσεων.»¹

Η μυρωδιά ενός χώρου είναι στοιχείο τόσο δυνατό που γίνεται σχεδόν μέρος της ταυτότητας του. Πόσες μυρωδιές έχουμε συνδέσει με τις ξεχασμένες μας αναμνήσεις; Η εικόνα μπορεί με τον καιρό να ξεθωριάσει αλλά η οσμή του χώρου, η οποία σχετίζεται συνήθως με τη χρήση του, είναι η τελευταία αίσθηση που χάνεται. Τι θα συνέβαινε αν κρεμούσαμε μια ή περισσότερες προσωπικές μυρωδιές από ένα κλαδί, ένα δέντρο, φτιάχναμε ένα δάσος από αυτές. Η κάθε μια θα αποτελούσε ένα ταξίδι στον χώρο, στον χρόνο που θα διαδραματιζόταν μπροστά στα μάτια μας.

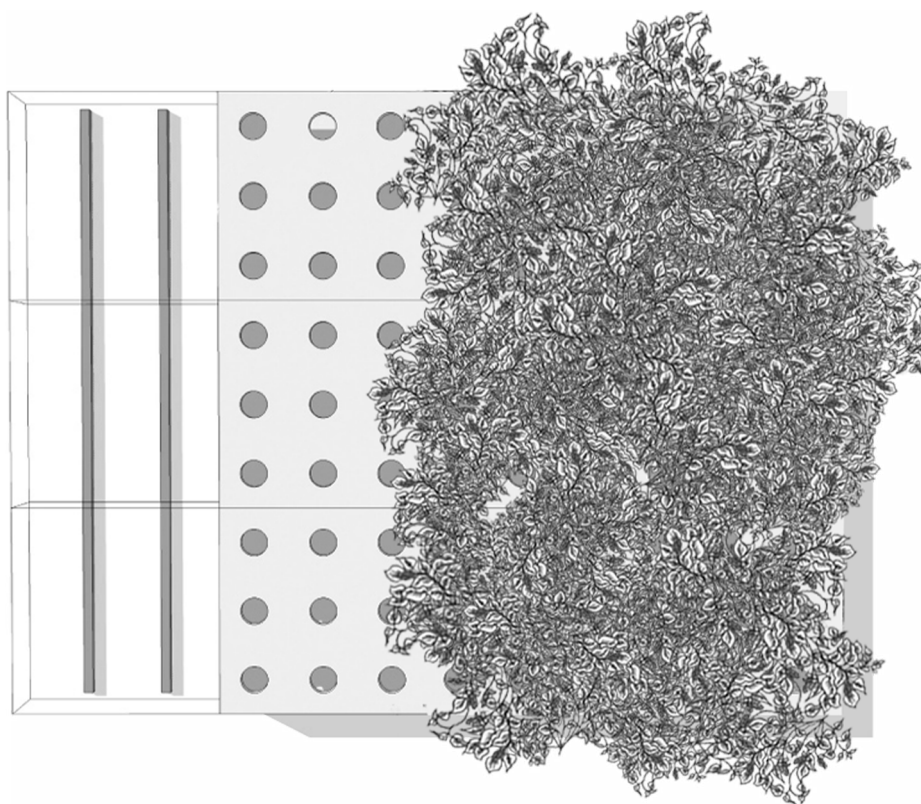
¹Pallasmaa, J.
'*Space, Place, Memory and Imagination: The Temporal Dimension of Existential Space*', University of Helsinki, 2007, σ.191.

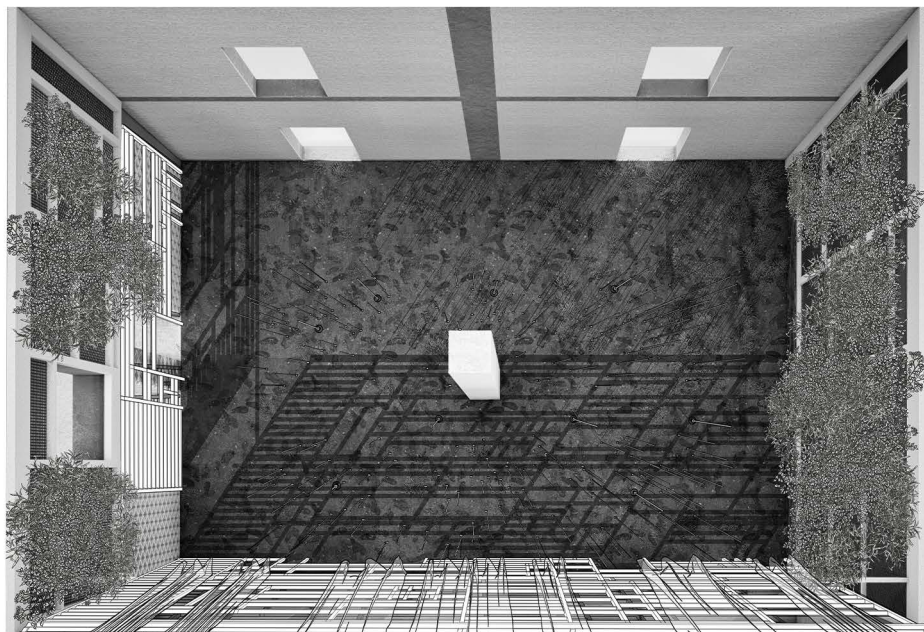

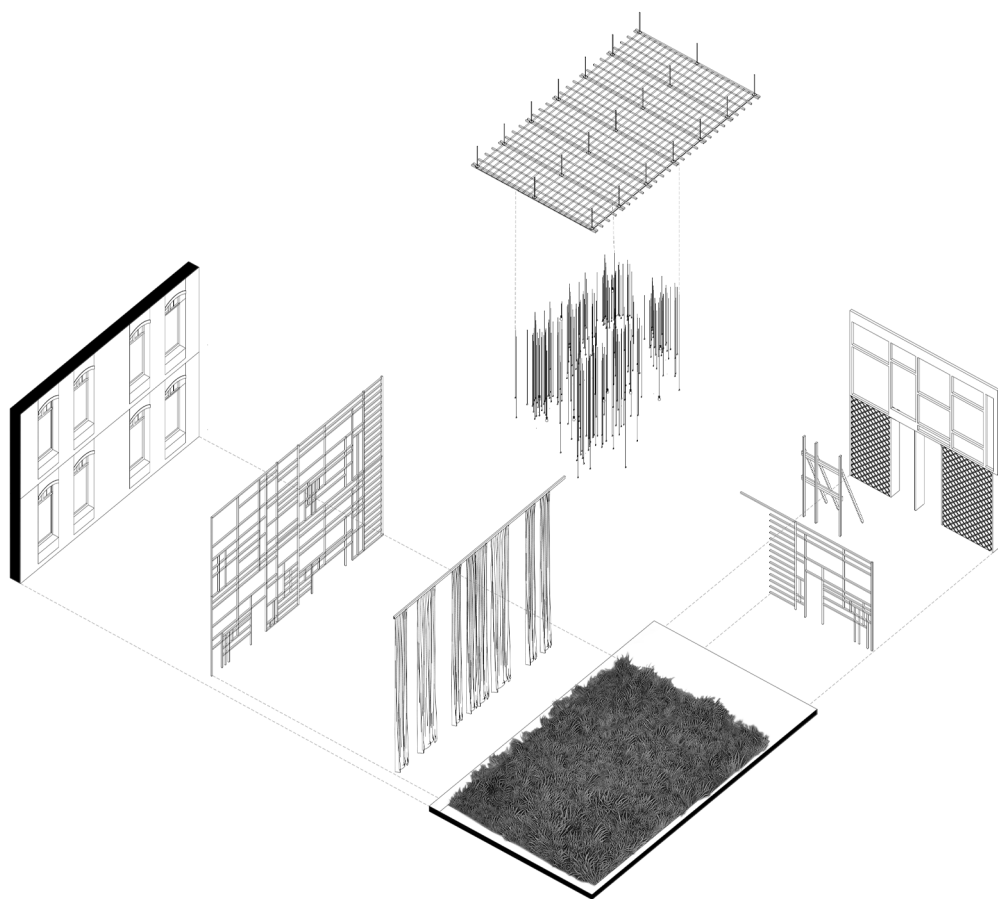

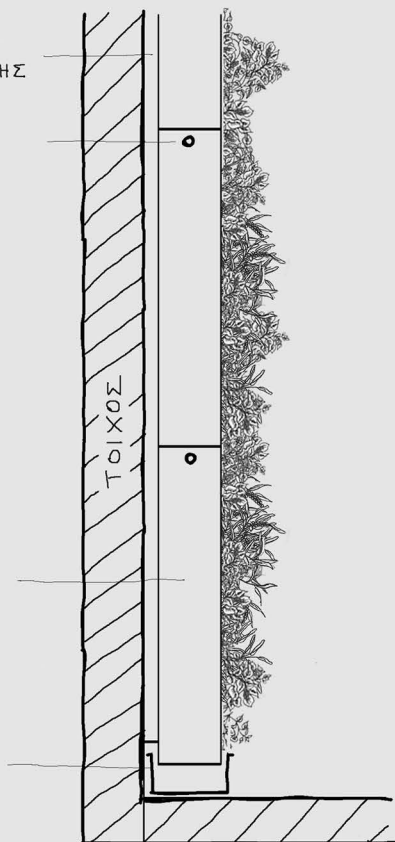
ΣΚΕΛΕΤΟΣ
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

ΣΦΑΗΝΑΣ
ΝΕΡΟΥ

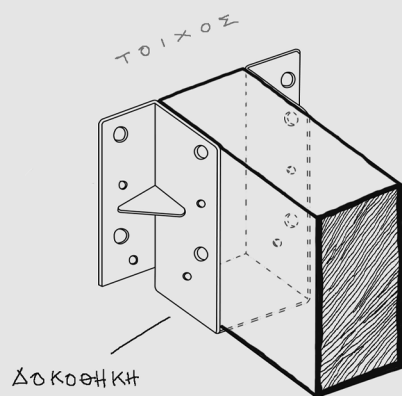
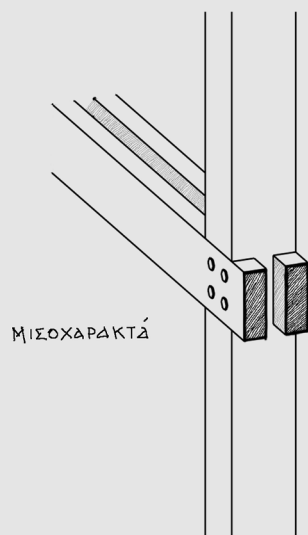
ΤΟΙΧΟΣ

ΜΟΝΑΔΑ
ΠΡΑΣΙΝΟΥ
ΤΟΙΧΟΥ

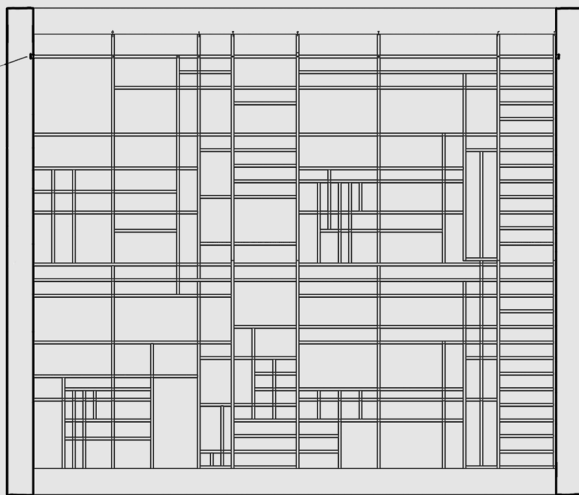
ΑΠΟΡΡΟΗ

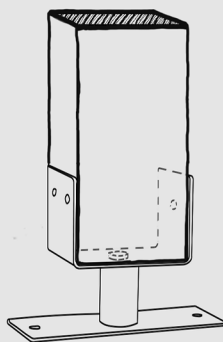
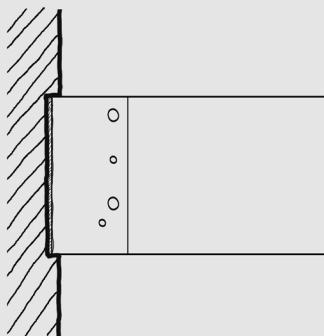
ΣΚΕΛΕΤΟΣ ΑΝΑΒΑΣΗΣ

ΔΟΚΟΦΗΚΗ

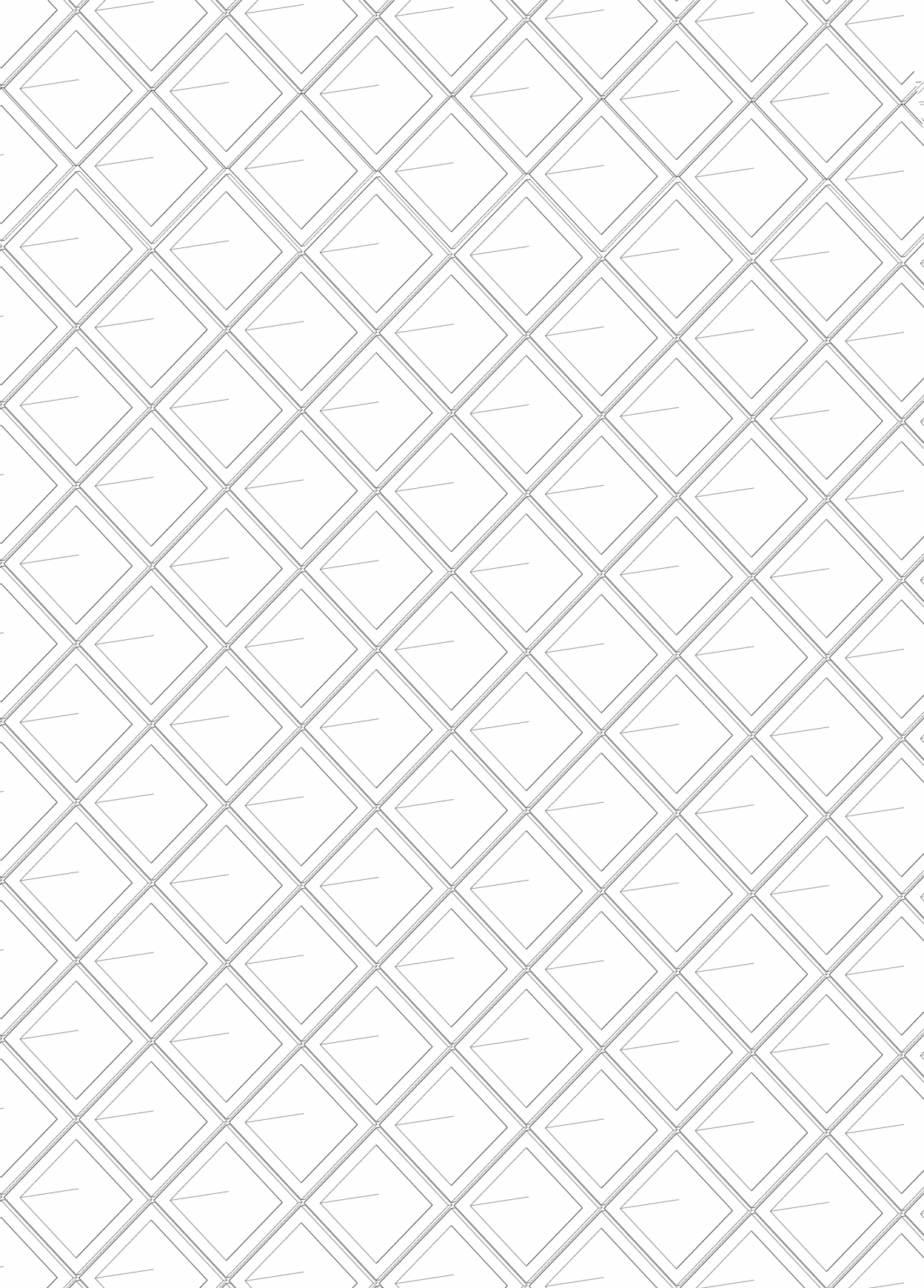
ΤΟΙΧΟΣ

ΔΑΓΕΔΟ

Η ΚΟΥΖΙΝΑ ΚΑΙ Η ΚΑΒΑ

Αλλά τι θα συμβεί όταν ο χρήστης, σαν παιδί, λάβει αυτή την μυρωδιά από τον κήπο. Όταν θα θέλει να την αποθηκεύσει, να την κρατήσει για πάντα στο παρόν, να κρατήσει τις εικόνες που τόσο πολύ είχε νοσταλγήσει στο παρόν.

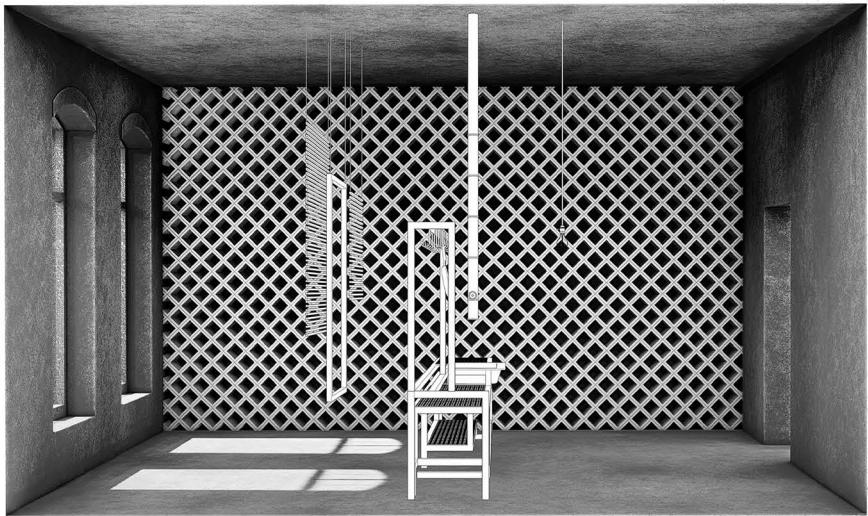
Θυμάμαι ακόμα την κάβα με τις εσοχές της στην κουζίνα του σπιτιού μου. Μια κάβα που αποτελούσε την δική μου κρυψώνα για οτιδήποτε ήθελα να διαφυλάξω να κρατήσω για τον εαυτό μου. Αυτή η κάβα ένα χωρικό χαρακτηριστικό που στο παιδικό μυαλό μου κυριεύε ολόκληρο τον χώρο. Αυτή η διάτρητη κατασκευή με το γνώσιμο pattern έρχεται πλέον στο παρόν, αντικαθιστά επιφάνειες, αντικαθιστά τοίχους, ενδυναμώνει την σχέση του κήπου και της κουζίνας αφού ενοποιεί του χώρους μέσω των υποδοχών της επιτρέποντας στον χρήστη να περάσει πράγματα, αντικείμενα, αναμνήσεις από τον έναν χώρο στον άλλον.

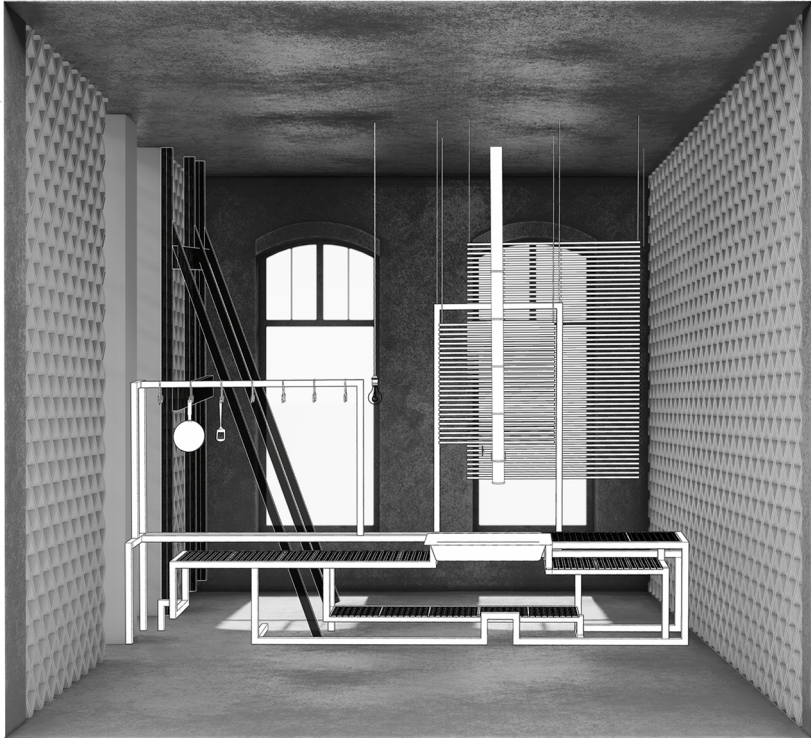
Για τον Bachelard αυτή η κάβα είναι το μπαούλο, είναι το ντουλάπι. Χαρακτηριστικά αναφέρει:

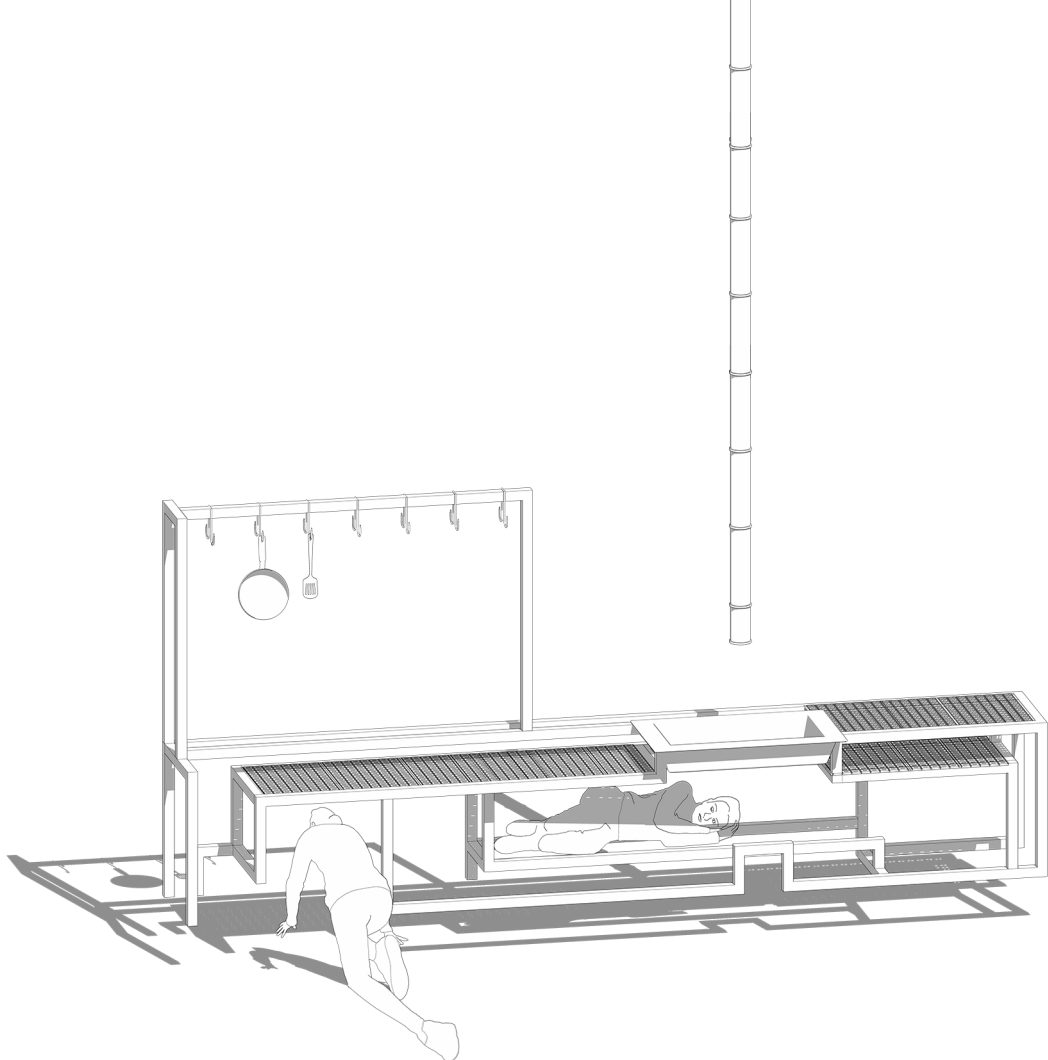
¹Bachelard
Gaston, *Η
ποιητική του
Χώρου*, μτφ.
Ελένη Βέλτσου,
Ιωάννα Δ.
Χατζηνικολή,
Αθήνα:
Εκδόσεις
Χατζηνικολή,
5η έκδοση, σ.
105.

«Το ντουλάπι με τα ράφια του, το γραφείο με τα συρτάρια του, το σεντούκι με τον διπλό πάτο του, είναι πραγματικά όργανα της μυστικής ψυχολογικής ζωής. Χωρίς αυτά τα «αντικείμενα» και μερικά άλλα που έχουν την ίδια αξία για μας, η οικεία, ενδόμυχη ζωή μας δεν θα είχε πρότυπο οικειότητα..»¹

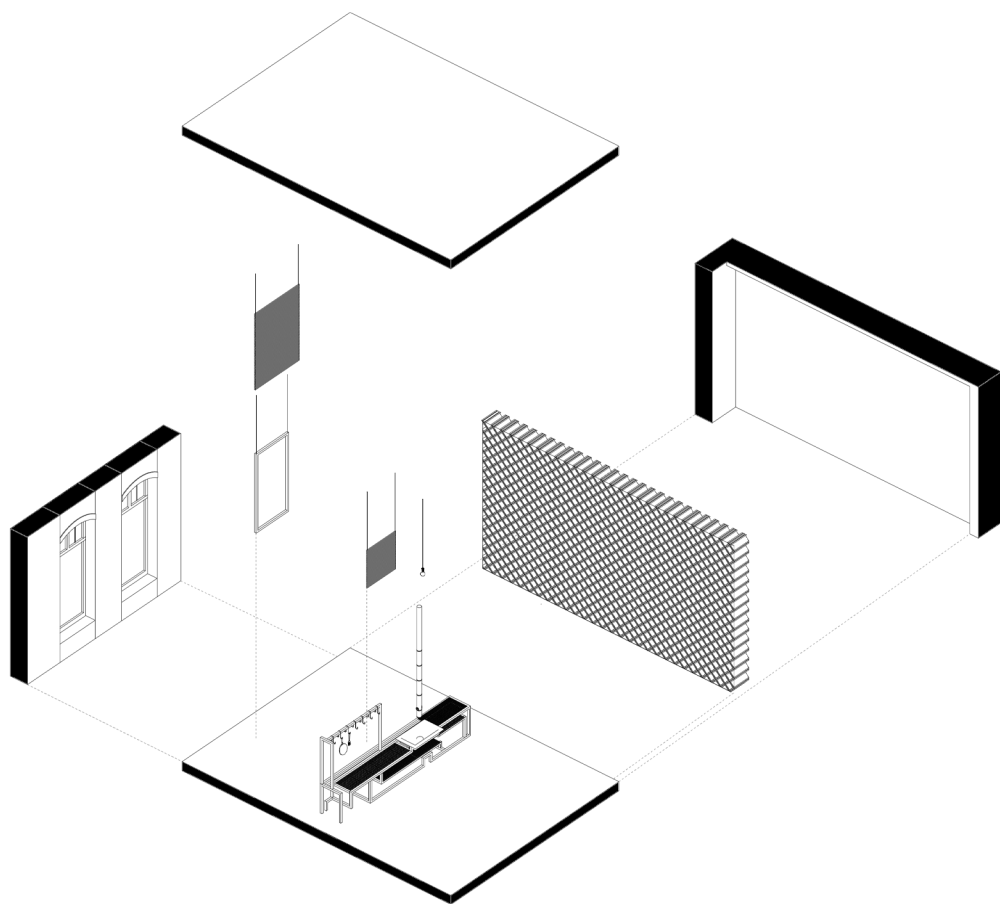
Αυτά τα αντικείμενα χαρακτηρίζονται σαν εμάς, από εμάς, για εμάς, από μια οικειότητα. Παρατηρείται δηλαδή μια ταύτιση των άψυχων αντικειμένων, των σεντουκιών, με την ανάγκη του ανθρώπου να διαφυλάξει τα μυστικά του, των ντουλαπιών με υπαρξιακές κρυψώνες ώστε κρυφτεί ο ίδιος, όχι σωματικά αλλά ψυχικά.

Ο πάγκος-τραπέζι της κουζίνας ακολουθεί μια αντίστοιχη λογική με αυτή των επίπλων του καθιστικού προσφέροντας μια ελευθερία στην στάση του ανθρώπινου σώματος. Για την έννοια της στάσης ο Marcel Mauss είχε αναλύσει στο έργο του, 'Les techniques du corps', το πώς οι κοινωνικοί κανόνες επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τις διαθέσιμες και πιθανές στάσεις του σώματος στο χώρο. Γιατί το σώμα είναι εξαναγκασμένο να καθίσει για να γευματίσει, να χρησιμοποιήσει μια καρέκλα με συγκεκριμένες διαστάσεις, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη στάσεις που μπορεί να βγουν φυσικά από το σώμα, αλλά δεν είναι και τόσο κοινωνικά αποδεκτές;

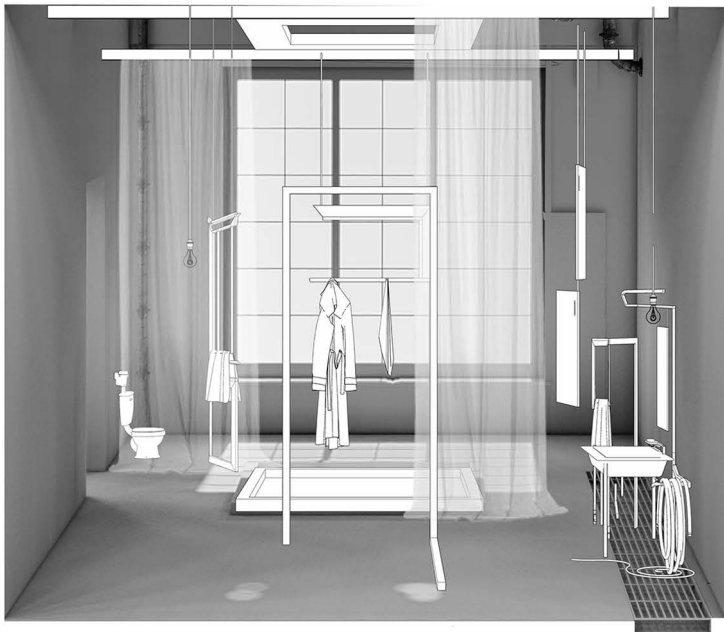

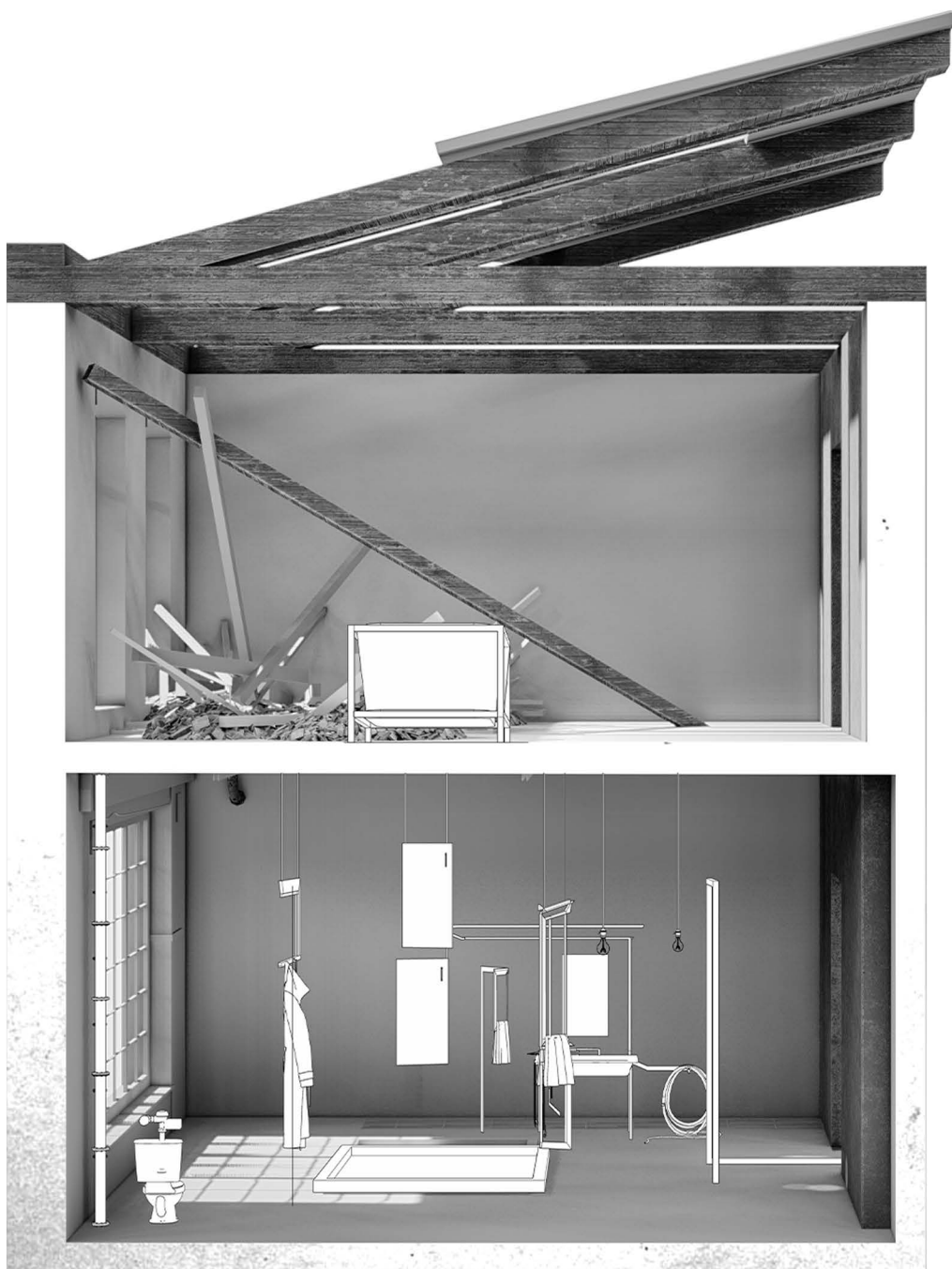

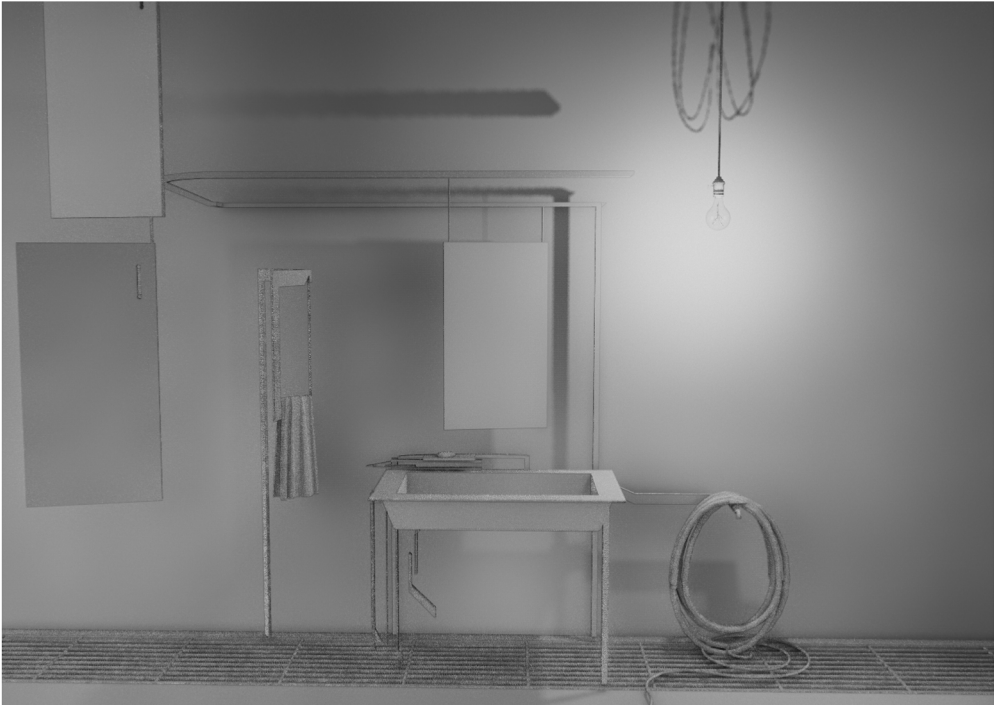
ΤΟ ΜΠΑΝΙΟ

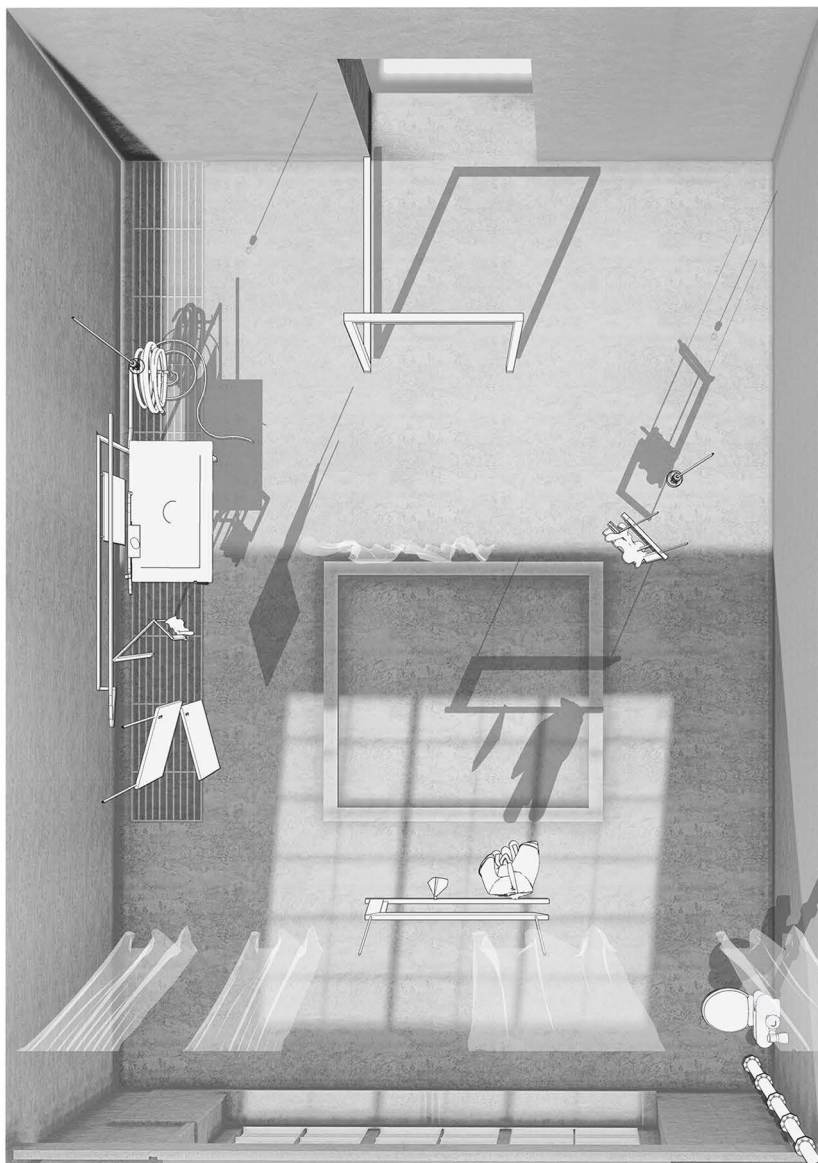
Πάνω από την κουζίνα βρίσκεται το μπάνιο. Ένας χώρος που η μορφή και η δομή του απουσίαζε σε μεγάλο βαθμό από τις προσωπικές μου αναμνήσεις, που όσο και αν προσπαθούσα, αδυνατούσα να τον ανασύρω οπτικά στην επιφάνεια. Λόγω της τοποθέτησης του δίπλα στον κήπο όμως άρχισε να δημιουργείται σταδιακά μια συνειρμική συσχέτιση μεταξύ των δύο χώρων, μέσω μιας προσωπικής παιδικής ανάμνησης στην αυλή του εξοχικού της θείας μου, που όταν ήμουν μικρός συνήθιζα να κάνω μπάνιο τα ζεστά καλοκαίρια με το λάστιχο, παίζοντας παράλληλα με μια σκάφη που ήταν παρατημένη στην αυλή.

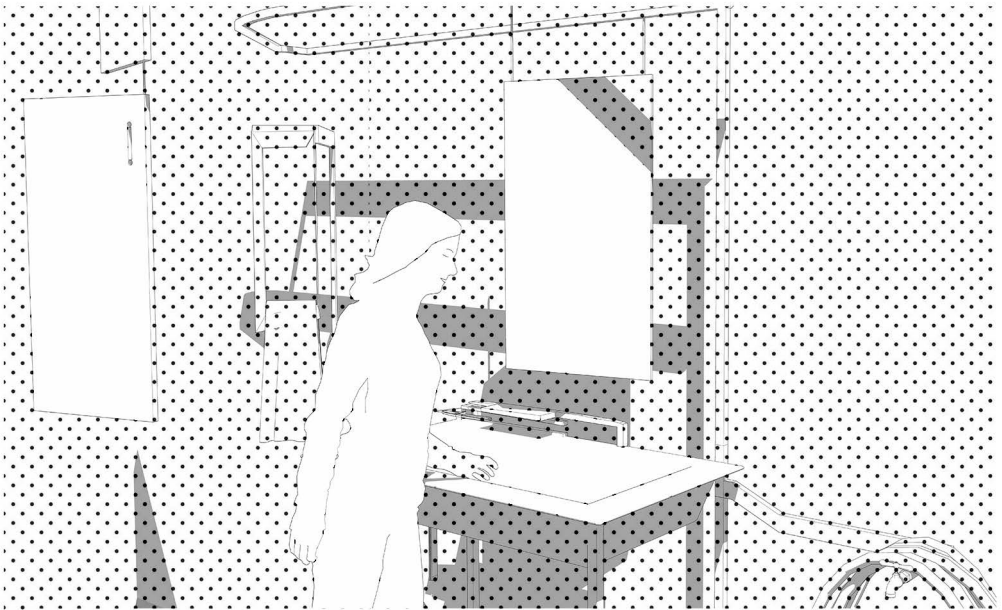
Η κατασκευή του νιπτήρα λοιπόν έχει απορροφήσει κατά κάποιον τρόπο την ανάμνηση του εξωτερικού μπάνιου στην αυλή ενσωματώνοντας στην δομή του τα δύο κυρίαρχα χαρακτηριστικά της συνειρμικής εικόνας. Ο χώρος του μπάνιου αποτελεί παράλληλα έναν χώρο που έχει την μεγαλύτερη επικοινωνία του με το παρόν αφού επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό αλλά και αξιοποιεί την αποσύνθεση του κελύφους. Η κατεστραμμένη οροφή του τρίτου ορόφου χρησιμοποιείται για την τοποθέτηση μιας μικρής δεξαμενής περισυλλογής νερού που τροφοδοτεί απευθείας την ντουζιέρα μέσω μιας τρύπας στην πλάκα. Το παραπάνω χαρακτηριστικό δημιουργεί έναν πιο ασαφή χώρο, έναν χώρο παγιδευμένο μεταξύ παρελθόντος, παρόντος και ονειροπόλησης που δεν μπορεί ακριβώς να πάρει υπόσταση.

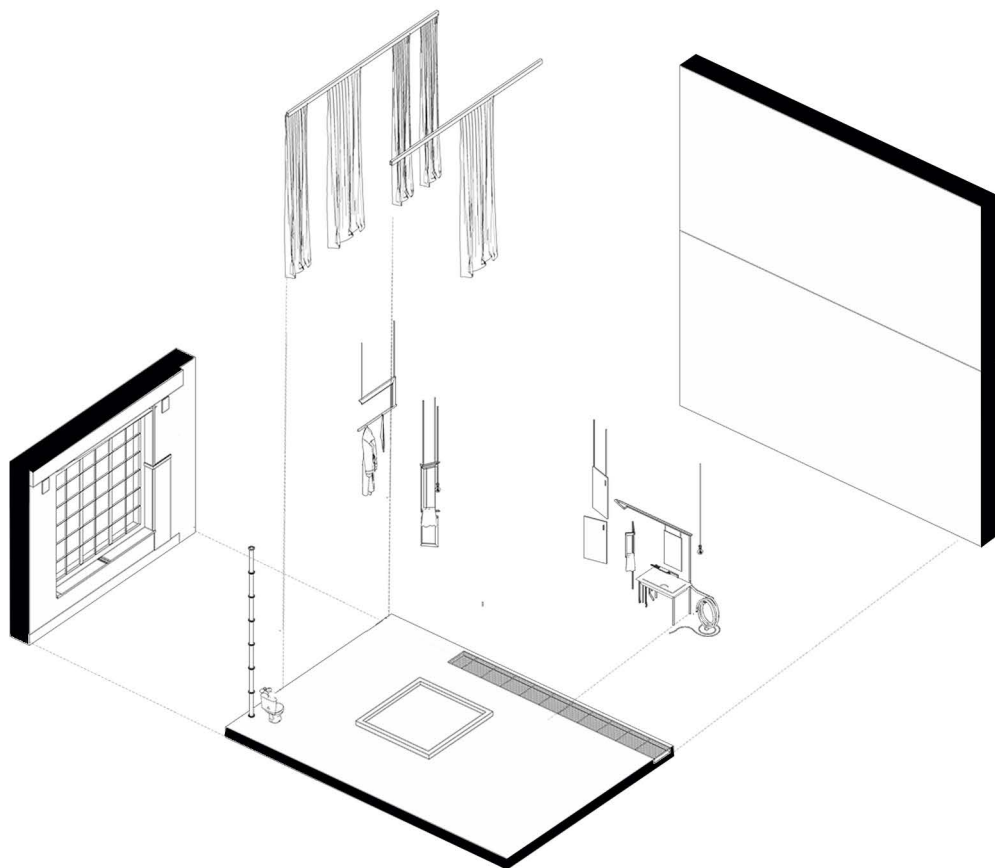
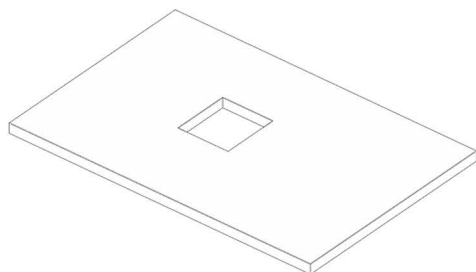

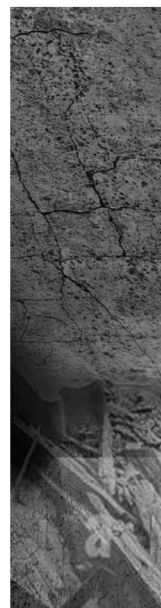

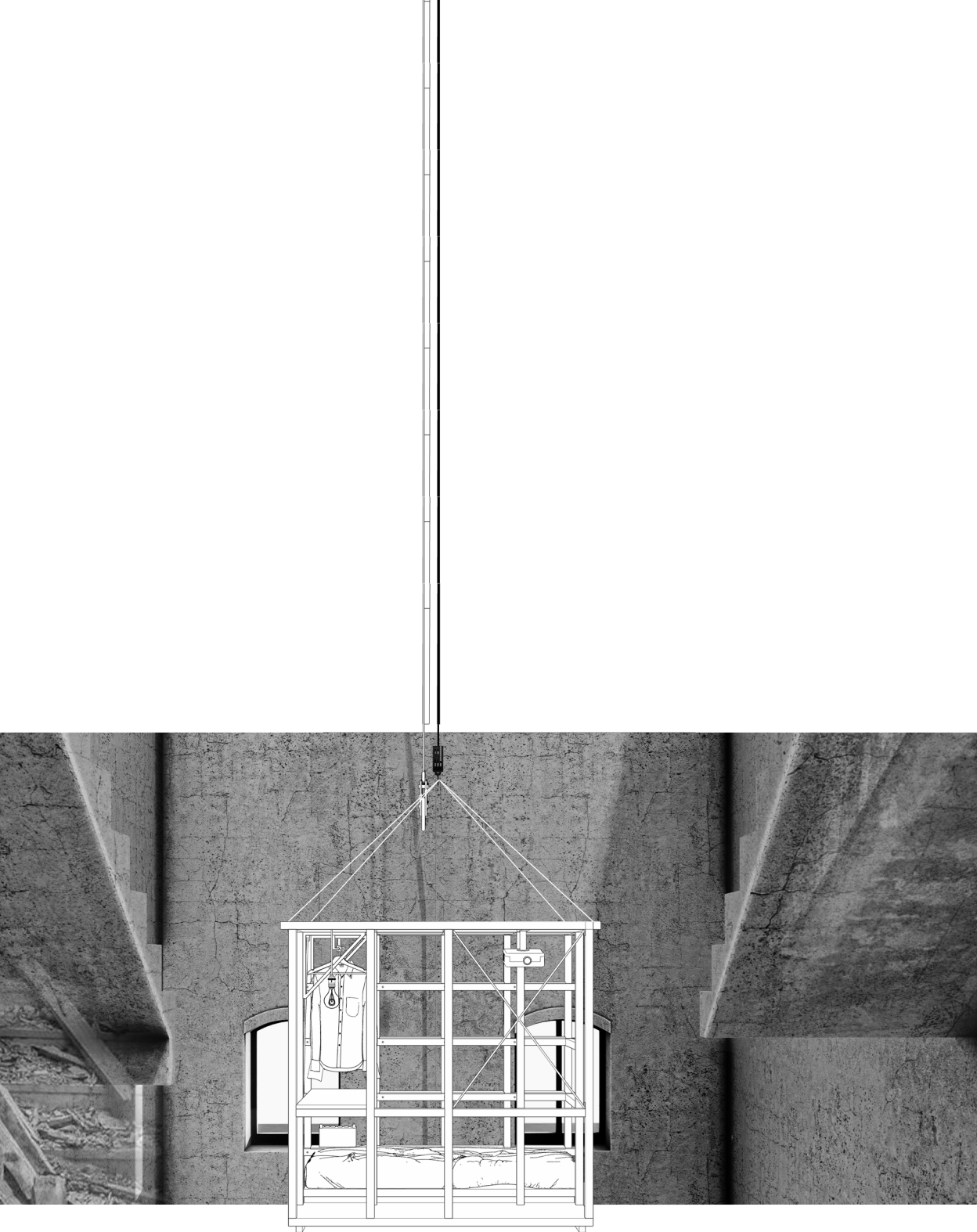

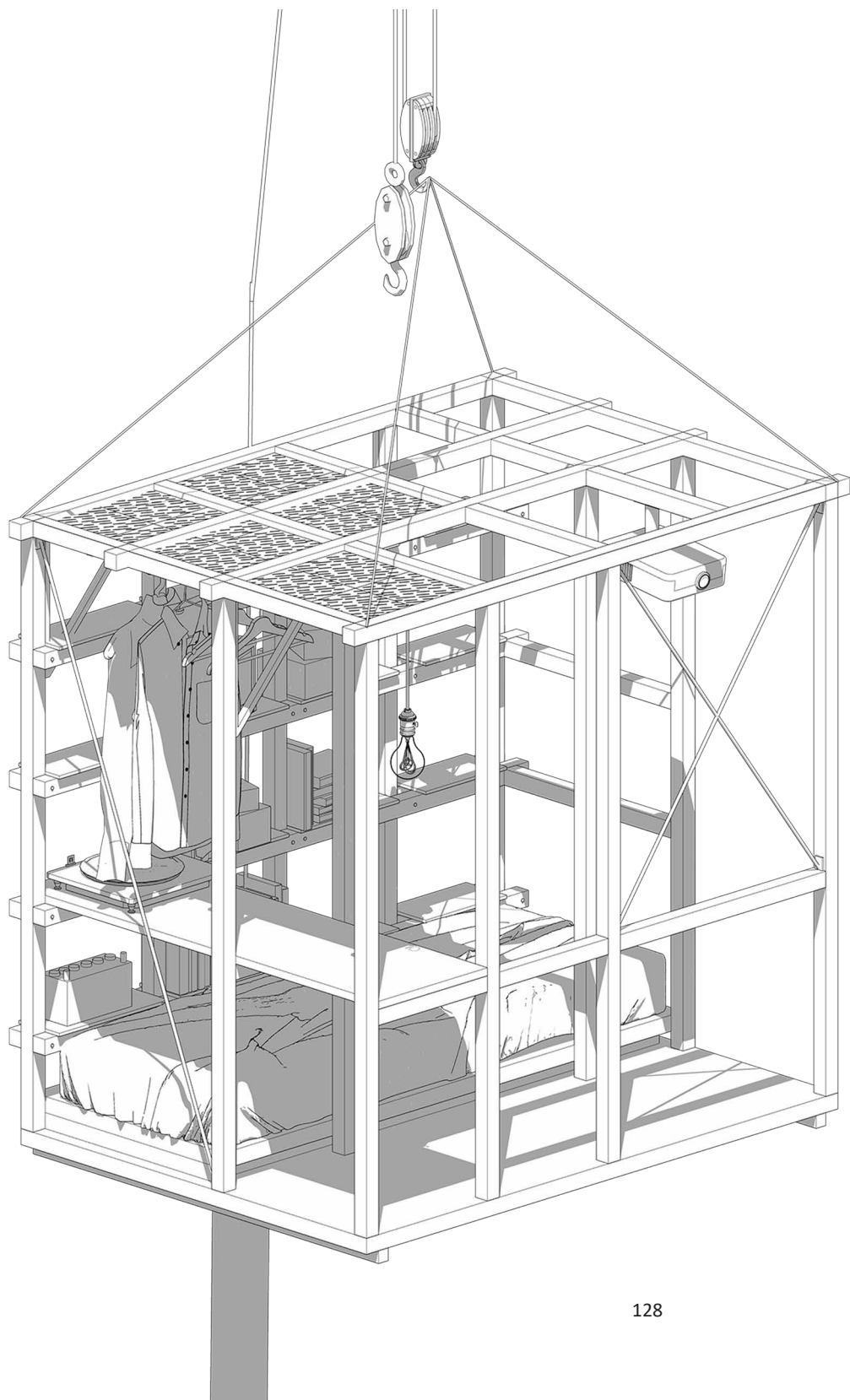

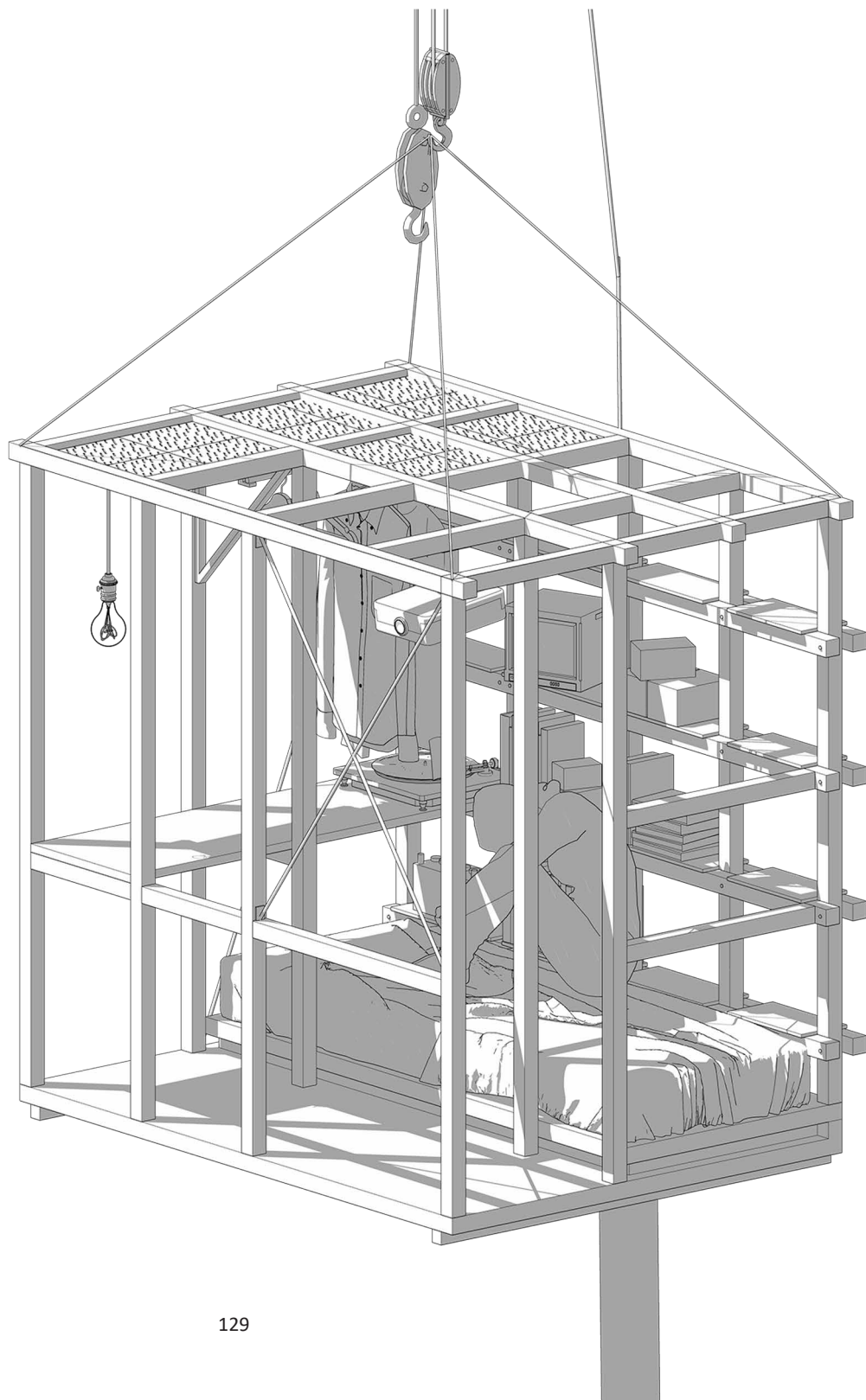
ΤΟ ΥΠΝΟΔΩΜΑΤΙΟ

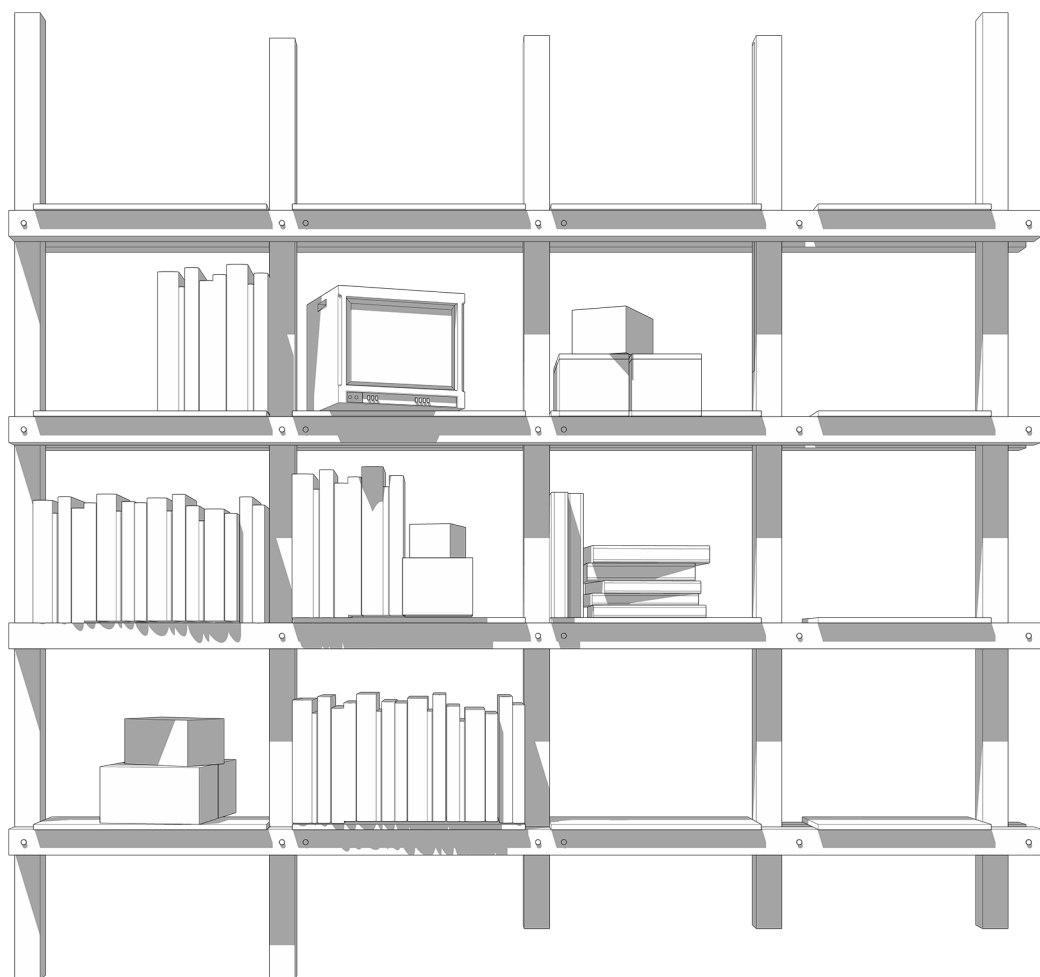
Τέλος το υπνοδωμάτιο. Ο προσωπικός μικρόκοσμος του κάθε ανθρώπου. Ένα cabinet de curiosite της καθημερινής ζωής. Ένας χώρος που σχεδιάστηκε με αυτή τη μορφή αρχικά από ανάγκη ώστε να αντικαταστήσει το πλέον κατεστραμμένο μετά τις πλημμύρες κλιμακοστάσιο. Εκεί ο άνθρωπος αποδρά προς το ασυνείδητο, Είναι ένας χώρος αποκομμένος, ένας χώρος ιδανικός για ονειροπόληση. Ένας χώρος που ανυψώνεται, που πλησιάζει τον ψηλότερο όροφο αλλά δεν ενοποιείται ποτέ μαζί του και δεν προσφέρει ποτέ πρόσβαση σε αυτόν. Τον ψηλότερο όροφο, τη σοφίτα η οποία όμως παραμένει απροσπέλαστη όπως πάντα. Απροσπέλαστη όπως την κοιτούσα από την άκρη της σκάλας ενώ φοβόμουν να περάσω το τελευταίο σκαλοπάτι. Φοβόμουν να εισέλθω στο ταλαιπωρημένο σκοτεινό εσωτερικό της, να αντικρίσω τα λείψανα του παρελθόντος ένα αντίστοιχο cabinet de curiosite μιας ξεχασμένης εποχής.

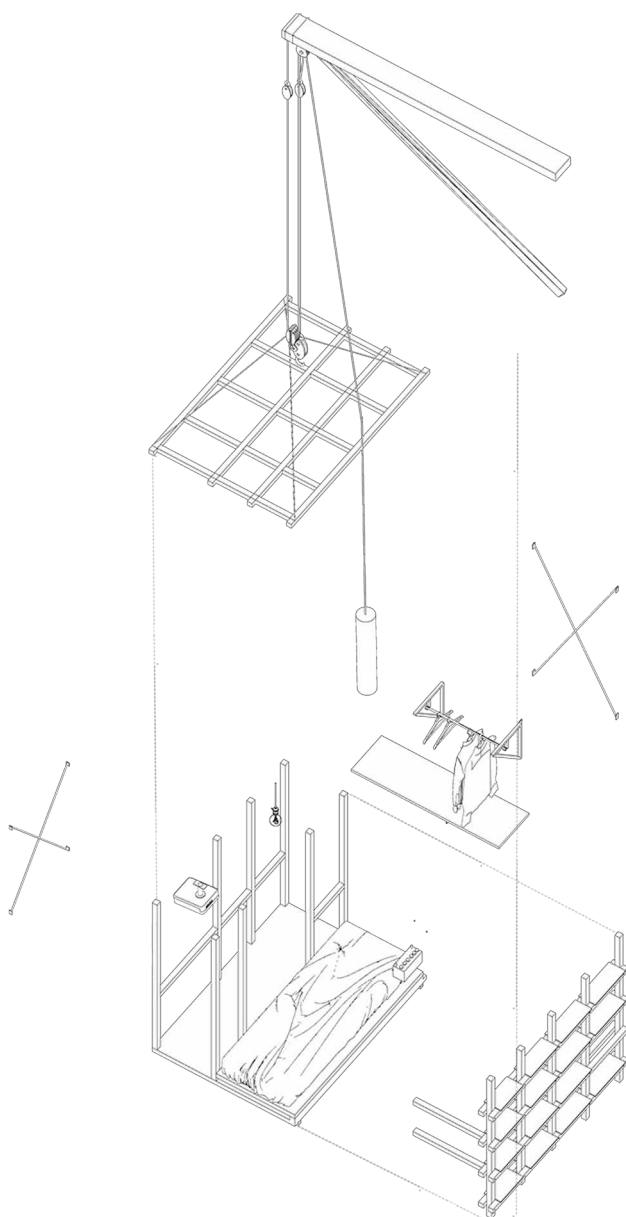

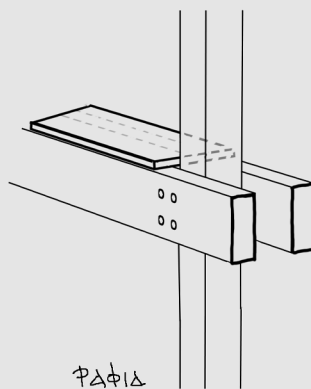
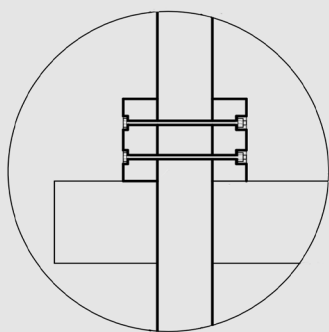
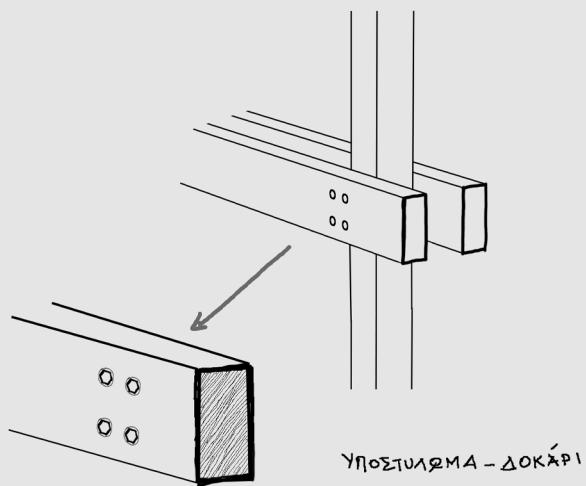

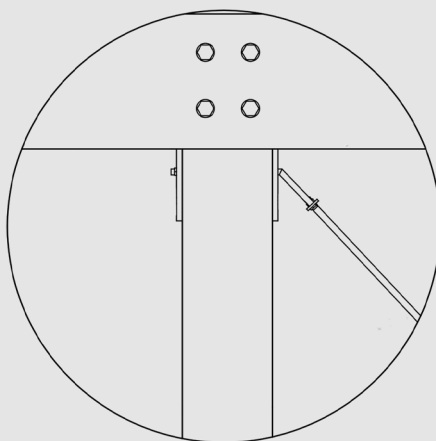
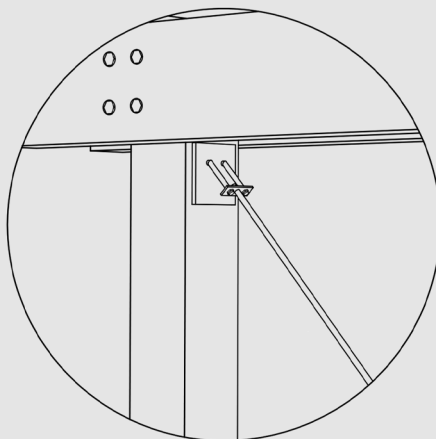

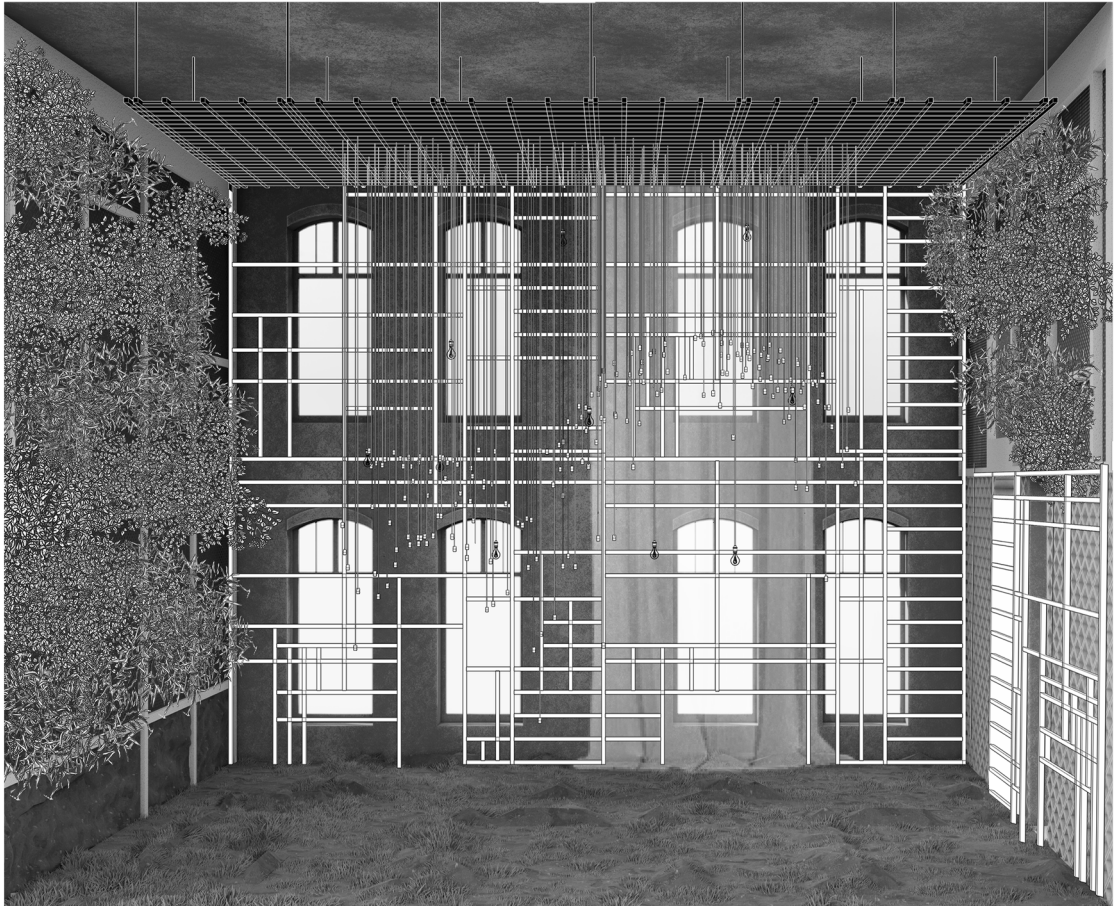
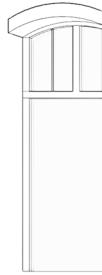
ΧΙΑΣΤΪ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

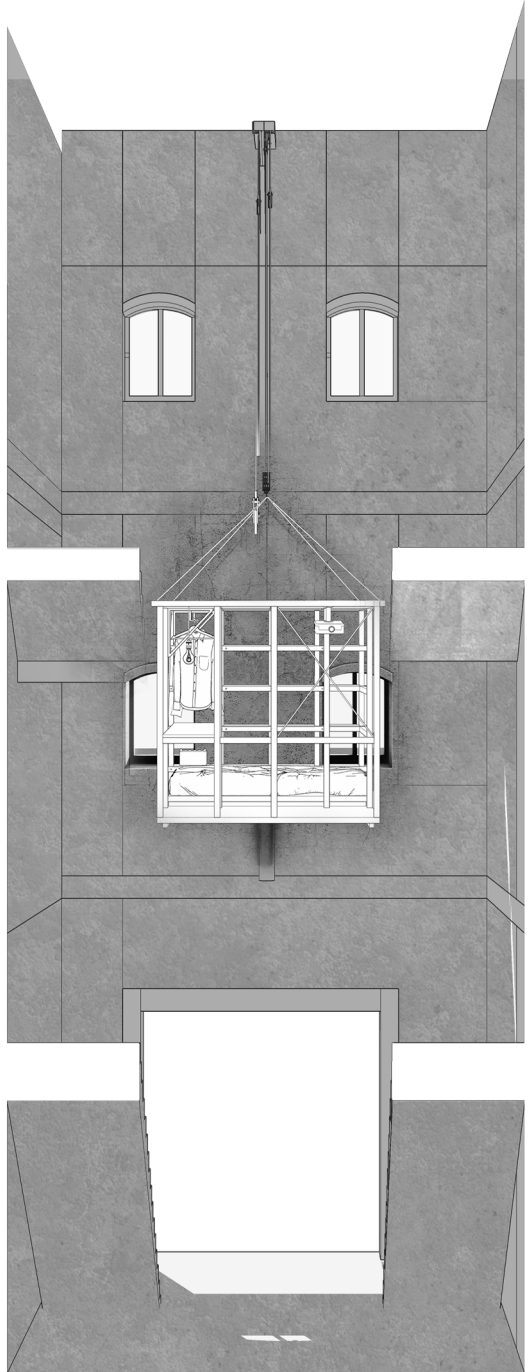
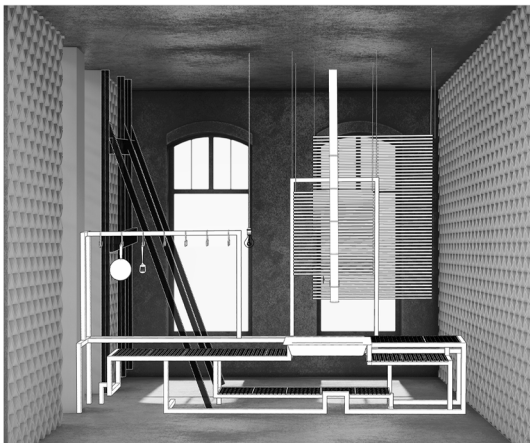
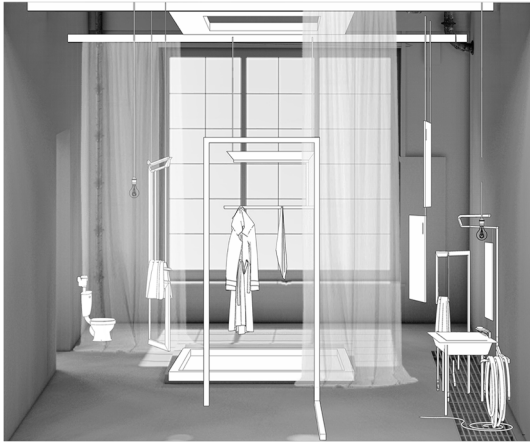
(ΣΥΝΔΕΣΜΟΛΟΓΙΑ ΜΕ ΞΥΛΟ)

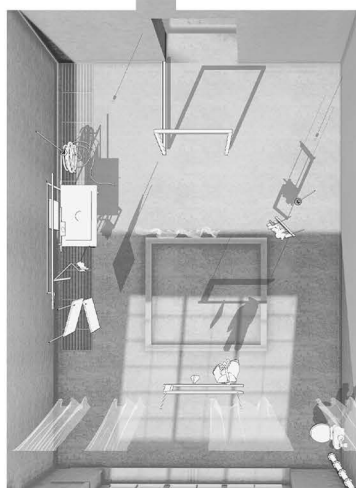
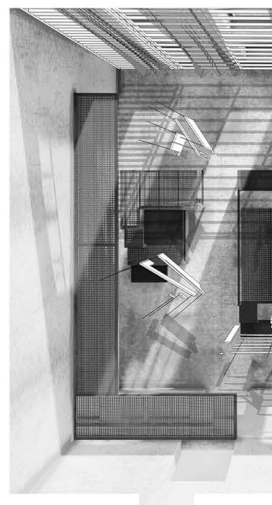

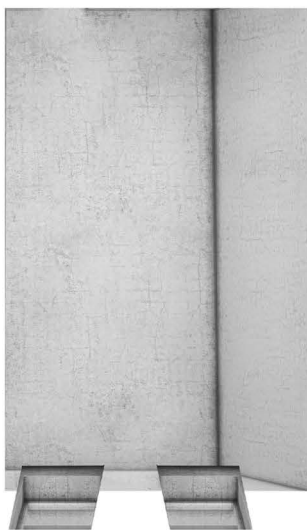
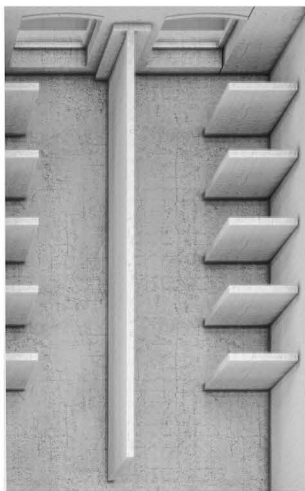

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ackerman, D. (2002) *Η ιστορία των αισθήσεων, Όραση*, Περίπλους, Αθήνα.
- Bachelard, G. (1982) *Η ποιητική του Χώρου*, Εκδόσεις Χατζηνικολή, 7η έκδοση, Αθήνα.
- Heidegger, M. (2008) *Κτίζειν, Κατοικείν, Σκέπτεσθαι*, (Γ. Ξηροπαίδης Μετάφρ.), Πλέθρον, Αθήνα.
- Κοτιώνης, Ζ. (2001) *44 ιστορίες της αρχιτεκτονικής*, Εκδόσεις Εκκρεμές, Αθήνα.
- Le Corbusier, (2005) *Για μία αρχιτεκτονική*, Εκδόσεις Εκκρεμές, Αθήνα.
- Merleau-Ponty, M. (1968) *The visible and the Invisible*, Northwestern University Press, Evanston.
- Norberg-Schulz C. (1974) *Existence, Space & Architecture*, Praeger Publishers, Westport.
- Ντοστογιέφσκι, Φ. (1864), *Το Υπόγειο*, ΓΚΟΒΟΣΤΗΣ, Αθήνα.
- Παπαγιώργης Κ. (2008) *Περί Μνήμης*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.
- Pallasmaa, J. (2005) *Eyes of the skin, Architecture and the Senses*, Artmedia Press, London
- Perec G. (1974) *Χορείες Χώρων*, ύψιλον/βιβλία, Αθήνα.
- Σταυρίδης Σ., (1990) *Συμβολική σχέση με το χώρο*, Κάλβος, Αθήνα.
- Συλλογικό, (2015) *ΣΥΜΒΙΩΣΕΙΣ, η αρχιτεκτονική στην εποχή των φυσικοπολιτισμών*, (Ματσούκας Κώστας Μετάφρ.), Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.
- Zumthor, P. (2006) *Atmospheres: Architectural Environments. Surrounding Objects*, Birkhauser, Basel.
- Zumthor, P., (1998) *Thinking Architecture*, Birkhauser Verlag, Berlin.

ΔΟΚΙΜΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΡΘΡΑ

- Merleau-Ponty, M. (1945) *Phenomenology of Perception*
Ανακτήθηκε 20.9.2021 από: <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/09/Phenomenology-of-Perception-by-Maurice-Merleau-Ponty.pdf>

Nora, P. (1989). Between Memory and History: Les lieux de memoire. *Representations*, No. 26, Special Issue: Memory and Counter-Memory, pp. 7-24.
Ανακτήθηκε 05.03.21 από: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/ARCH230/PierreNora.pdf>

Pallasmaa, J. *Space, Place, Memory and Imagination: The Temporal Dimension of Existential Space*, University of Helsinki.
Ανακτήθηκε 04.03.21 από: <https://riviste.unimi.it/index.php/Lebenswelt/article/view/4202/4292>

Pallasmaa J. (1994) *An Architecture of the Seven Senses*.
Ανακτήθηκε 04.03.21 από: https://marywoodthesisresearch.files.wordpress.com/2014/03/an-architecture-of-the-seven-senses_pallasmaa.pdf

Pallasmaa Juhani, Space, place and atmosphere: Emotion and peripheral perception in architectural experience, University of Helsinki.
Ανακτήθηκε 04.03.21 από: <https://riviste.unimi.it/index.php/Lebenswelt/article/view-File/4202/4292>

ΑΡΘΡΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Κοτιώνης, Ζ., (2008), Συνέντευξη στους Athens by sound, 11th International Architecture Exhibition La Biennale di Venezia, Futura.
Ανακτήθηκε 13.10.2021 από https://www.athensbysound.gr/ABS_catalogue.pdf

Pallasmaa, J., (2002) *Lived space. Embodied experience and sensory thought*, Oase, τεύχος 58.
Ανακτήθηκε 04.03.21 από: <https://www.oasejournal.nl/en/Issues/58/LivedSpace#013>

